

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра туризму та рекреації

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Проектування туристичного продукту Чернігівської області на міжнародному ринку сільського туризму»

Студента 2 курсу, 10м групи,
освітнього ступеня «магістр»,
спеціальності 242 «Туризм»,
спеціалізації «Міжнародний
туристичний бізнес»

Овчинник
Наталя
Миколаївна

підпис студента

Науковий керівник
к.е.н., доцент кафедри
туризму та рекреації

Жученко
Валентина
Григорівна

підпис керівника

Гарант освітньої програми
д.е.н., завідувач кафедри
туризму та рекреації

Ткаченко
Тетяна
Іванівна

підпис керівника

Київ 2019

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет ресторанно-готельного та туристичного бізнесу

Кафедра туризму та рекреації

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність 242 «Туризм»

Спеціалізація «Міжнародний туристичний бізнес»

Затверджую

Зав. кафедри туризму та рекреації

Т.І.Ткаченко

«01» лютого 2019 р.

Завдання

на випускну кваліфікаційну роботу студентіві

Овчинник Наталі Миколаївні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи: «Проектування туристичного продукту Чернігівської області на міжнародному ринку сільського туризму»

Затверджена наказом ректора від «13» грудня 2018 р. № 4672

2. Строк здачі студентом закінченої роботи: 16.11.2019 р.

3. Цільова установка та вихідні дані до випускної кваліфікаційної роботи:

Мета роботи – провести оцінку стану та визначити шляхи удосконалення та проектування туристичного продукту сільського туризму в Чернігівській області.

Об'єкт дослідження – процес проектування сільського туризму як спеціалізованого напрямку міжнародної туристичної діяльності.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні та практичні аспекти проектування туристичного продукту Чернігівської області на міжнародному ринку сільського туризму.

4. Перелік графічного матеріалу:

Рис. Види альтернативного (сталого) туризму

Рис. Найважливіші складові сільського туристичного продукту

Табл. Динаміка розвитку сфери сільського туризму в Україні

5. Консультанти по роботі із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
1	Жученко В.Г.	01.02.19	01.02.19
2	Жученко В.Г.	01.02.19	01.02.19
3	Жученко В.Г.	01.02.19	01.02.19

6. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом)

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність сільського туризму та особливості проектування туристичного продукту

1.2. Закордонний досвід розвитку сільських територій за допомогою сільського туризму

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1 Характеристика передумов розвитку сільських територій за допомогою сільського туризму

2.2 Аналіз використання ресурсного потенціалу для розвитку сільського туризму

2.3 Дослідження туристичного продукту Чернігівщини в сегменті сільського туризму

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

3.1 Шляхи удосконалення туристичного продукту сільського туризму на міжнародному ринку туристичних послуг

3.2 Проектування туристичного продукту в межах голубих озер Ріпкинського району Чернігівської області

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

7. Календарний план виконання роботи:

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	<i>Вибір і затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи</i>	01.09.2018-12.12.2018	01.09.2018-12.12.2018
2	<i>Оформлення і затвердження завдання на роботу</i>	13.12.2018-03.02.2019	13.12.2018-03.02.2019
3	<i>Написання та попередній захист 1 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника</i>	04.02.2019-24.05.2019	04.02.2019-24.05.2019
4	<i>Написання та оформлення наукової статті</i>	01.06.2019	01.06.2019
5	<i>Написання та попередній захист 2 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника</i>	25.05.2019-31.08.2019	25.05.2019-31.08.2019
6	<i>Написання та попередній захист 3 розділу випускної кваліфікаційної роботи у наукового керівника</i>	01.09.2019-20.10.2019	01.09.2019-20.10.2019
7	<i>Оформлення випускної кваліфікаційної роботи за структурою, представлення роботи на кафедрі та попередній захист у комісіях</i>	21.10.2019-03.11.2019	21.10.2019-03.11.2019
8	<i>Доопрацювання, оформлення, друкування, підготовка матеріалів до захисту Оформлення електронної версії ВКР для репозитарію КНТЕУ та перевірка на плагіат</i>	04.11.2019-15.11.2019	04.11.2019-15.11.2019
9	<i>Представлення готової зшитої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі</i>	16.11.2019	16.11.2019
10	<i>Захист випускної кваліфікаційної роботи в екзаменаційній комісії</i>	Згідно графіку	04.12.2019

8. Дата видачі завдання «01» лютого 2019 р.

9. Керівник випускної кваліфікаційної роботи _____ Жученко В.Г.

10. Гарант освітньої програми _____ Ткаченко Т.І.

11. Завдання прийняв до виконання студент _____ Овчинник Н.М.

ЗМІСТ

ВСТУП.....7

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

1.1. Сутність сільського туризму та особливості проектування туристичного продукту10

1.2. Закордонний досвід розвитку сільських територій за допомогою сільського туризму.....16

Висновки до розділу 1.....23

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1Характеристика передумов розвитку сільських територій за допомогою сільського туризму.....25

2.2 Аналіз використання ресурсного потенціалу для розвитку сільського туризму32

2.3 Дослідження туристичного продукту Чернігівщини в сегменті сільського туризму.....38

Висновки до розділу 2.....42

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

3.1 Шляхи удосконалення туристичного продукту сільського туризму на міжнародному ринку туристичних послуг.....44

3.2 Проектування туристичного продукту в межах голубих озер Ріпкинського району Чернігівської області.....47

Висновки до розділу 3.....57

ВИСНОВОК.....59

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми. Бурхливий розвиток економіки і цивілізації, науково-технічний прогрес, удосконалення комп'ютерних технологій, усе це призвело до створення нових умов життя, які в свою чергу сприяють тому, що у багатьох людей з'явилися нові потреби та можливості їх задоволення. Зростає попит на туристичні, рекреаційні, лікувально-оздоровчі, спортивно-розважальні послуги. Для того, щоб ефективно надавати ці послуги, необхідно вміло діяти, мати знання з менеджменту і маркетингу в туристичній сфері, бережливо ставитися до оточуючого природного середовища.

Актуальність дослідження визначається тим, що розвиток сільського туризму у більшості країн світу розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села. Це актуально для України, зокрема, для Чернігівської області, де особливо загострені соціально-економічні проблеми.

Сільський туризм є перспективним і соціально-необхідним напрямком, який потребує підтримки держави на всіх рівнях, активної участі навчальних закладів у підготовці кваліфікованих кадрів, співробітництва з вітчизняними та іноземними підприємствами туристичного бізнесу.

Можливість розвитку сільського туризму в Чернігівській області визначається значними природними ресурсами сільської місцевості, їх естетичністю та екологічною придатністю для туристичного використання; самобутньою історико-культурною спадщиною сіл та міст області; наявністю значного житлового фонду в сільських поселеннях; розташуванням поблизу значних регіональних ринків туристичного попиту (насамперед, м.Київ, Чернігів).

Позитивний вплив сільського туризму на поліпшення умов і якості життя селян полягає передусім у тому, що він розширює сферу зайнятості сільського населення і дає селянам додатковий заробіток. При цьому їх прибутки надходять не тільки від здавання в найм приміщень для

проживання, а й від таких послуг як: приготування їжі, прокат спортивного та рибацького інвентарю, продаж ремісничих та інших виробів, організація дозвілля та розваг тощо.

Ця діяльність впливає на підвищення рівня життя всіх мешканців, дозволяє створювати нові робочі місця. Тому в багатьох країнах приділяється велика увага розвитку сільського туризму як діяльності, яка дає можливість у короткий час оживити місцеву інфраструктуру.

Характеристика ступеня вивченості проблеми. Дане дослідження ґрунтувалось на напрацюваннях вітчизняних вчених, присвячених розгляду проблем, що супроводжують розвиток сільського туризму в Україні та Чернігівській області, з яких найбільш вагомими є праці Алешугіної Н.О., Герасименко В.Г., ЗінькоЮ.В., Кудли Н. Є., Кравчено Н.О. та ін.

Інформаційною базою дослідження є матеріали Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО), законодавчі та нормативні акти Верховної Ради та Кабінету Міністрів України, статистичні дані Державної служби статистики України та Головного управління статистики у Чернігівській області, Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації, роботи вітчизняних та іноземних вчених.

Об'єктом дослідження є процес проектування сільського туризму як спеціалізованого напрямку міжнародної туристичної діяльності.

Предметом дослідження теоретичні, методологічні та практичні аспекти проектування туристичного продукту Чернігівської області на міжнародному ринку сільського туризму.

Метою дослідження оцінка стану, визначення шляхів удосконалення та проектування туристичного продукту сільського туризму в Чернігівській області.

Для досягнення мети були поставлені наступні **завдання дослідження**:

- сутність сільського туризму та особливості проектування туристичного продукту ;

- закордонний досвід розвитку сільських територій за допомогою сільського туризму;
- характеристика передумов розвитку та функціонування сільського туризму в Україні;
- аналіз використання ресурсного потенціалу для розвитку сільського туризму в Чернігівській області;
- дослідження туристичного продукту Чернігівщини в сегменті сільського туризму;
- шляхи удосконалення туристичного продукту сільського туризму на міжнародному ринку туристичних послуг;
- проектування туристичного продукту в межах голубих озер Ріпкинського району Чернігівської області.

Методи дослідження. Робота побудована на використанні таких методів: порівняння, аналізу і синтезу, узагальнення, моделювання.

Практична значемість результатів дослідження. Результати даного дослідження дають теоретичне підґрунтя для розвитку сільського туризму в Чернігівській області на міжнародному рівні за допомогою запропонованих в роботі шляхів.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у визначенні особливостей розвитку сільського зеленого туризму в Чернігівській області, а практичною значимістю є можливість використання результатів оцінки його потенціалу в регіоні для подальшого пошуку шляхів поширення сільського зеленого туризму на міжнародному ринку туристичних послуг.

Апробація. За темою дипломної роботи студента, опубліковано статтю в збірнику наукових статей студентів / Туристичний бізнес: виклики та можливості розвитку КНТУ 2019. Ч. 1. – С.71 (Додаток А)

Структура роботи. Титульна сторінка, зміст, вступ, 3 розділи, 11 таблиць, 9 ілюстрацій, висновки, список використаних джерел з 50 найменуваннями, 6 додатків. Загальний обсяг сторінок 60.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО – МЕТОДОЛГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ

1.1 Сутність сільського туризму та особливості проектування туристичного продукту

Сучасний туризм набув масового і глобального характеру та став темою для досліджень щодо його позитивного і негативного впливу на суспільно-економічний розвиток територій. Сьогодні нові умови життя, потреби туристів, їх зацікавлення «реальним світом» сформували нові тренди у структурі мотивації та цілей подорожей. У ХХІ ст. простежується перехід від масового туризму до індивідуального, відбулися зміни у попиті туристів.

Особливим явищем, характерним для сучасного туризму стала поява і бурхливий розвиток альтернативних видів туризму під якими розуміються дрібномасштабні види туристичної діяльності, на протигагу масовим традиційним[20с. 48].

Кравченко Н.О. до видів альтернативного (сталого) туризму відносить наступні види туристичної діяльності (рис. 1.1).

Рис 1.1 Види альтернативного (сталого) туризму [16 с. 152]

Сільський туризм, який є одним із видів альтернативного, узгоджується із багатьма його ідеями, а саме: використовується вільний житловий фонд селян, підтримується добробут місцевого населення, туристи споживають продукти, вирощені на екологічно чистих землях, відпочиваючі мають змогу краще пізнати сільське середовище, його культуру, звичаї і традиції, народні обряди[14 с. 216–220].

З початку ХХІ ст. сільський туризм, за визнанням експертів Всесвітньої туристичної організації, є одним із секторів туристичної індустрії, що динамічно зростають. Сільський туризм у більшості країн розглядається як

невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та як один із засобів вирішення багатьох сільських проблем[12 с. 292].

Вивчаючи теоретичні дослідження вчених у сфері сільського туризму, слід зазначити, що на сучасному етапі не існує однозначного підходу щодо визначення сутності сільського туризму не тільки в Україні, але і в інших країнах Європи. Це пов'язано, насамперед, з диференційованими підходами у різних країнах (і навіть в окремих регіонах в межах однієї країни) до туризму як виду підприємницької діяльності у сільській місцевості.

Сільський туризм - це надання (або отримання) послуг туристичних атракцій, асоційованих з відпочинком, по використанню екосистемного потенціалу агропромислового комплексу та локальної інфраструктури певного регіону сільської місцевості або ж її характерної колоритної особливості (культурної, архітектурної, етнічної, господарської тощо)[4].

На думку Кравченко Н.О. виділяють кілька форм сільського туризму:

- 1) власне сільський туризм як відпочинок на селі, діяльність, що приносить прибуток приймаючій стороні;
- 2) агрорекреаційний туризм, що розвивається на базі підсобних господарств сільського населення або землях сільськогосподарських підприємств, передбачає активний відпочинок на природі і добровільну участь відпочиваючих у сільськогосподарських роботах (необхідно розрізняти агрорекреаційний туризм як форму активного відпочинку та роботу на дачних та присадибних ділянках як джерело отримання додаткових грошових надходжень);
- 3) зелений сільський туризм (різновид екотуризму), в якому предметом туристичного попиту є екологічно чисті території, природне різноманіття, привабливі ландшафти. Базою для розвитку є сільські поселення, розташовані переважно у межах або поблизу об'єктів природно-заповідного фонду, де передбачено відповідні обмеження щодо господарської та рекреаційної діяльності [16 с.152].

Таким чином, сільський зелений туризм, аграрний туризм і екотуризм відрізняються основними цілями використання вільного часу. (Рис 1.2)

Рис 1.2 Структура сільського туризму [9 с. 174-177]

Формується розуміння сільського зеленого туризму як специфічної форми відпочинку на селі з широкою можливістю використання природного, матеріального і культурного потенціалу регіону [9 с. 174-177].

Сільський туризм включає в себе такі складові, як: сільська місцевість, сільське життя, історико-культурна спадщина та можливість реалізації послуг. Для функціонування такої форми відпочинку необхідна добре налагоджена соціальна інфраструктура – мережа об'єктів соціально-культурного значення села: магазини, пошта, оздоровчі заклади, лікарня,

об'єкти культури, стадіони, школи, позашкільні заклади, які розташовані поблизу і можуть використовуватись туристами.

Фахівці UNWTO наголошують, що індустріальна спадщина, представлена різноманітними індустріальними та технологічними пам'ятками різних галузей економіки, є чудовим ресурсом для розвитку туризму, який прагне до диверсифікації та стійкості. Відвідувачі разом з місцевими жителями, можуть брати участь у культурних заходах, організованих під впливом індустріальної спадщини, що стимулює соціальну інтеграцію,

підвищує відчуття належності до спільноти і полегшує міжкультурний діалог і розуміння [49].

Але для того, щоб даний вид туризму стабільно розвивався, необхідно формувати його господарський механізм: організаційні, економічні та правові аспекти діяльності. Найбільше уваги потрібно приділяти організації скоординованих стосунків між учасниками (суб'єктами) сільського туризму.

Враховуючи те, що в умовах загальноекономічної кризи економічні і соціальні проблеми села надзвичайно загострилися, широке розповсюдження і розвиток сільського зеленого туризму є особливо бажаними.

Основними принципами державної підтримки сільського туризму є рівність умов, націленість на окреме сільське домогосподарство та місцеву громаду, фінансування проектів у сфері сільського туризму, розвиток сільської інфраструктури, реклама, участь у виставково-ярмаркових заходах, створення фольклорно-культурних заповідників та парків народних промислів (на базі населених пунктів, що є носіями певного бренду), запровадження цілісної системи навчання для зайнятих у сільському туризмі людей та інші.

Сільський туризм сприяє створенню нових робочих місць на селі. Потрібно дбати про розвиток сільського підприємництва, малих обслуговуючих підприємств, підприємств народних промислів. Усе це збагачує ринок праці. Село повинно не лише поставляти продукти харчування, а й розвиватися, створювати комплексні туристичні продукти, нові робочі місця, тим самим обмеживши безробіття.

Сільський турпродукт (комплекс послуг сільського зеленого туризму, агротурпакет послуг) – це сукупність послуг нічліжного, гастрономічного, екскурсійного й відпочинково-розважального обслуговування, які пропонує власник агрооселі (агропансіонату).

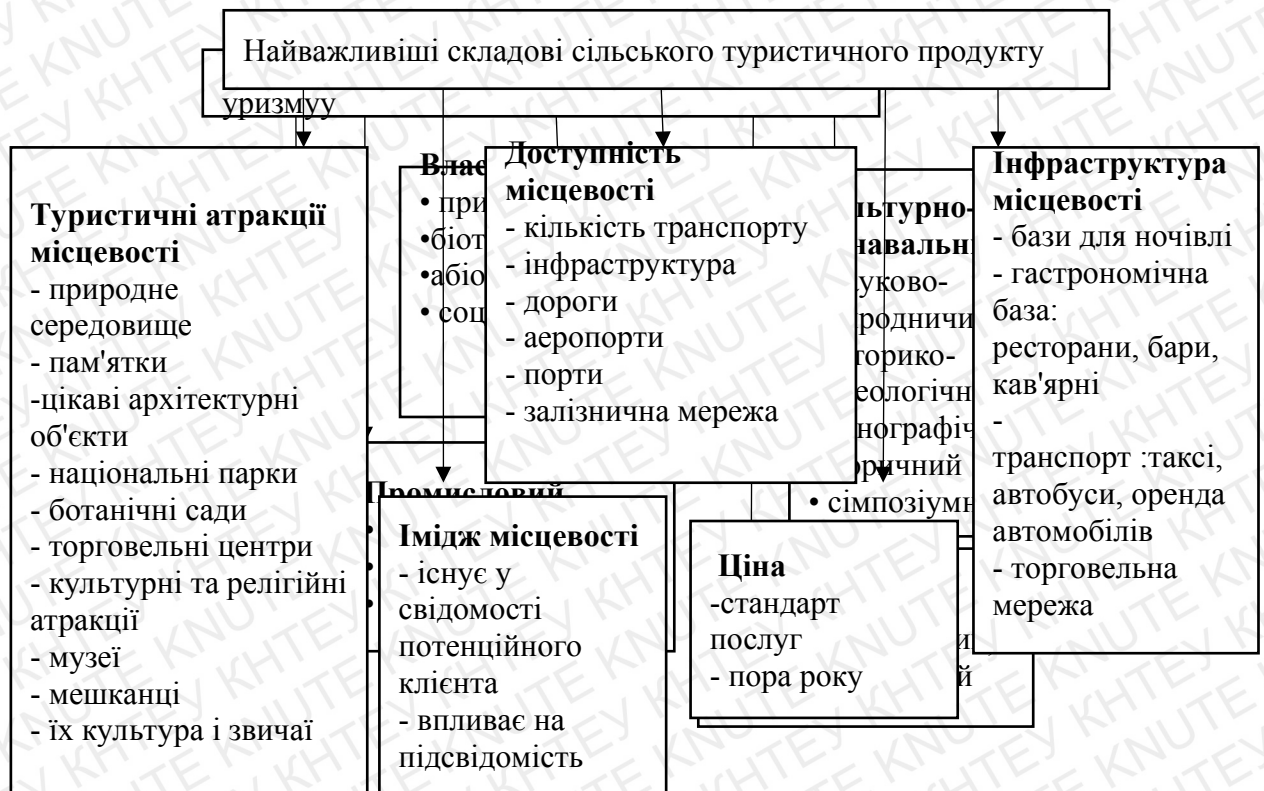

Рис 1.3 Найважливіші складові туристичного продукту [18 с.101]

Згідно з офіційним трактуванням, послуга – це специфічна форма суспільно-корисної праці, де сам продукт праці (рідч або корисний ефект діяльності) та процес його виробництва (тобто обслуговування) невід'ємні один від одного. У Законі України «Про туризм» дається таке визначення: «туристичні послуги – це послуги суб'єктів туристичної діяльності щодо розміщення, харчування, транспортного, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення потреб туристів» [38].

Під суб'єктами туристичної діяльності у законі розуміють «підприємства, установи, організації незалежно від форм власності, фізичні особи, що зареєстровані у встановленому чинним законодавством України порядку і мають ліцензію на здійснення діяльності, пов'язаної із наданням туристичних послуг».

Це стосується організації малого агротуристичного підприємництва у сільській місцевості. Щодо надання послуг сільського зеленого туризму як

виду індивідуальної підсобної діяльності на селі, наявність у власника агрооселі платної ліцензії є необов'язковою.

Сільський туризм позитивно впливає на відродження, збереження і розвиток місцевих пам'яток, народних звичаїв, традиційних ремесел, історико-культурної спадщини. Виявляючи інтерес до надбань народної культури, нерідко саме відпочиваючі в селі жителі міст розкривають місцевому населенню справжню цінність культурних пам'яток.

Сільський туризм є джерелом цінних ознак і прибутків як для селянського господарства, так і для туристів. Основні з них відображені у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Основні переваги сільського туризму для села і туристів

Для господарства і села	Для туристів
-використання вільних засобів;	-активний відпочинок на селі;
-додатковий дохід;	-пізнання виробничого циклу
-робочі місця;	продуктів харчування;
-поліпшення інфраструктури;	-споживання свіжих продуктів
-активізація сільської громади;	харчування;
-інтеграція сільського середовища;	-догляд за тваринами;
-збереження культурної спадщини;	-участь у роботі господарства;
-поліпшення естетики села;	-спілкування з місцевими жителями;
-контакт з іншими культурними	-пізнання культури регіону;
носіями;	-здобуття нових умінь;
-особистий розвиток мешканців села.	-безпосередній контакт з природою.

Джерело: сформовано автором на основі [13 с.152]

Розвиток сільського туризму – це можливість господарської активізації багатьох депресивних територій, сільських регіонів та сіл, які характеризуються низькими доходами від сільськогосподарської діяльності, високим рівнем безробіття і переїздом молоді в міста [26 с.19].

Сприяння розвитку сільського туризму є невід'ємною складовою державної регіональної політики, одним з шляхів вирішення питання

зайнятості населення та соціально-економічного розвитку депресивних сільських територій. Розвиток сільського туризму сприяє покращенню благоустрою сільських садиб, сіл, стимулює розвиток соціальної інфраструктури та підвищує культурно-освітній рівень сільського населення.

1.2 Закордонний досвід розвитку сільських територій за допомогою сільського туризму

Сільська територія являє собою історично сформований елемент поселенської мережі, що поєднує всю сукупність сільських населених пунктів: селищ, сіл, хуторів, односімейних жилих утворень (фермерських та ін.), що знаходяться під юрисдикцією сільських (селищних) рад.

Кожна територія має свою цілісність і відносну автономність. Цілісність її ґрунтується насамперед на історичних, географічних, демографічних, економічних особливостях, етнічних та культурних традиціях. Відносна автономність ґрунтується переважно на функціональній основі, а саме: здатності конкретної території відносно самостійно здійснювати адміністративно-управлінську, виробничо-економічну, соціально-культурну діяльність і на цій основі задовольняти свої автономні життєві та соціальні потреби. Проте розвиток будь-якої локальної території завжди повинен відбуватися в тісній взаємодії з територіальним довкіллям [43].

У західній економічній науці також часто застосовують багатокритеріальний підхід до визначення сільських територій, за яким останні складаються з фізичного простору, де до складу поселень та інфраструктури включено частину ландшафтів природного середовища, де домінують такі його елементи, як пасовища, ліси, гори, пустелі, поселень, виробничого простору, економічної території [21 с.27].

Село, аграрні (сільські) території у будь-якій країні є носіями культури, моралі, традицій свого народу. Навіть за умови переходу до постіндустріального суспільства сільські території продовжують відігравати

надзвичайно важливу роль у розвитку, насамперед за рахунок виконання своїх соціальних функцій, пов'язаних зі збереженням природних ландшафтів, утримання соціального контролю над територією тощо.

Попри існування різних підходів до визначення функцій сільських територій, беззаперечним є той факт, що вони є багатофункціональними утвореннями і виступають, з одного боку, ресурсною базою сільського господарства, а з іншого – територіально-цілісною підсистемою суспільства.

Однією з особливостей XXI ст., поряд з глобалізацією, розвитком інформаційних технологій і переходом до інформаційного суспільства є зростання у світі популярності ідей охорони навколишнього середовища.

За останні два десятиліття ці ідеї охопили і сферу туризму, наслідком чого стало динамічне зростання подорожей у сільську місцевість. Наукові дослідження цього феномена свідчать про те, що сільський туризм здатний забезпечити економічну та демографічну стабільність у сільській місцевості, сприяти вирішенню соціально-економічних проблем села, стати вагомим чинником перспективного розвитку сільських територій. Сьогодні світова практика підтверджує, що сільський туризм активно сприяє вирішенню основних соціально-економічних проблем [22].

Сільський туризм існує і активно розвивається в багатьох країнах Європи та світу. У кожній країні існують свої особливості розвитку даної галузі, складності та шляхи їх вирішення, державні програми і законодавча база, кожна з країн пройшла певний шлях у розвитку сільського туризму.

У сучасному світі спостерігається зміщення масового туристичного інтересу від звичайних відпочинкових поїздок до змістовних, пізнавальних подорожей. На зміну концепції трьох «S» (Sun-Sea-Sand) - сонце, море, пісок - приходять концепції трьох «L» (Landscape-Lose-Leisure) - пейзажі, традиції, дозвілля. Масової популярності набувають подорожі у сільську місцевість, де міських туристів скрізь оточує екзотика: аграрні й сільські пейзажі, традиційний селянський спосіб життя, домашні тварини, екологічно чисті продукти, народні ремесла тощо [23 с.271].

У сучасному вигляді сільський туризм в Європі з'явився на початку 70-х років ХХ ст. У цей час у багатьох великих містах почав погіршуватися стан навколишнього середовища, у людей виникла потреба в спілкуванні з природою, в чистому повітрі, природній тиші, натуральних продуктах харчування. Сьогодні туризм в сільській місцевості в Європі розвивається досить швидкими темпами і в деяких країнах займає вагомую частину іноземного туристського потоку.

Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. в Європі відбуваються швидкі зміни на селі, пов'язанні зі зміною соціально-економічної ситуації, розвитком глобалізаційних процесів. Від характеру цих змін залежить подальший розвиток сільських місцевостей та їх мешканців, незважаючи на наявну різноманітність та відмінності у природних та соціально-культурних характеристиках. Прискорений розвиток сільського зеленого туризму в країнах Європи відіграв роль каталізатора структурної перебудови економіки, забезпечивши демографічну стабільність та розв'язання нагальних соціально-економічних проблем у сільській місцевості [3 с.120].

Популяризація відпочинку у селі в усіх країнах Європи має спільне коріння. З одного боку - це очікування туристів, які шукають відпочинку в тиші і спокою поряд з природою, пов'язаного з пізнанням сільського життя і давнього стилю життя; з другого боку - це очікування селян, яким типові сільськогосподарські заняття в господарстві не приносять очікуваних економічних результатів [8 с.178].

Незалежно від ступеню господарського розвитку європейських країн, сільське господарство здавна є найслабшою ланкою економіки держав. Надмірне виробництво м'яса, зміна звичок у харчуванні, забруднення середовища і соціальні зміни в селах - це головні причини пошуку додаткових джерел прибутків на сільських територіях. Тому спільною причиною поширення ідей сільського туризму є незадоволення рівнем теперішніх прибутків. У різних країнах ці рівні відрізняються, по-різному дотується сільське господарство, але механізм всюди подібний, що сприяє

обміну досвідом господарств різних країн [5 с.163].

В Австрії, Англії, Франції, Німеччині та інших країнах відпочинок у селі існує як постійна туристична пропозиція вже декілька десятків років. Це вже не мода одного сезону, а природне забезпечення туристичної пропозиції. У всіх країнах сільський туризм просувають і рекламують однаково - можна брати за взірць будь-який приклад родинної промоції. У кожній країні є певний перелік критеріїв, якими повинні бути місця для проживання туристів у селі. Відпочинок в агросадибах дає можливість задіяти сільські родини, які надають туристичні послуги, і оживити навколишні суб'єкти господарювання шляхом обслуговування гостей, що приїжджають у село. Все частіше місцева влада бачить вигоду від такої діяльності і допомагає розвитку сільського туризму [35].

Причини звернення європейських держав до політики підтримки сільського туризму різні, але основні це економічні і соціальні. Найчастіше це стимулювалося новими зовнішніми факторами.

Практично жодна країна «першої хвилі» розвитку сільського туризму (Італія, Франція й ін.) не зверталася до сільського туризму як форми малого бізнесу на селі від доброго життя. Визначальним чинником була втрата конкурентоздатності основних агропродуктів на міжнародному ринку і здатність реструктуризації сільського господарства з метою підвищення його ефективності, що неминуче призводить до скорочення числа зайнятих в основному виробництві і ставить проблему створення робочих місць на селі.

Найважливішим фактором популяризації сільського туризму став переділ європейського аграрного ринку в зв'язку з створенням ЄС, що поставило національних сільських товаровиробників багатьох країн Європи в нові умови конкуренції у зв'язку із введенням системи квотування, що обмежила обсяги національного сільгоспвиробництва в ЄС. А також неможливість проведення відкритої протекціоністської політики (захист національних с/г товаровиробників).

У нових умовах необхідно було знайти соціальні амортизатори, що дозволили б забезпечити роботою сільських жителів, зберегти колишню щільність населення на селі, уникнути міграції і негативних соціальних явищ. У цих умовах сільський туризм почав розглядатися як альтернативна діяльність (форма малого сімейного бізнесу) і одержав політичну, юридичну і фінансову підтримку влади.

У ряді регіонів виділяють кошти на розвиток сільського туризму, передбачають комплексний розвиток сільських територій шляхом фінансування різних елементів інфраструктури, зокрема будівництво сільських доріг. Політика підтримки сільського туризму в ЄС спрямована на економічно віддалені райони.

Сільський туризм спочатку розглядався виключно як своєрідний «соціальний амортизатор» при реструктуризації аграрного сектора економіки, дозволяючи перевести надлишок трудових ресурсів в альтернативний сектор виробництва послуг, створити нові робочі місця у сільській місцевості.

Спостерігаючи успіх сільського туризму, що з допомогою сільського господарства почав перетворюватися в самостійний і конкурентоздатний сектор туристичної індустрії, країни підтримують його саме в цій якості. Тим більше, що він орієнтований на широке використання і пропагування культурно-історичної специфіки країни і регіонів, культури і народних традицій [15].

Другою хвилею сільський туризм почав розвиватися в таких країнах як Кіпр, Угорщина, Польща, Литва, Латвія, Естонія та ін. Розроблялися спеціальні державні програми з розвитку сільського туризму.

На початку XXI століття індустрія сільського туризму визначається експертами ВТО як суттєвий, найбільш динамічно зростаючий сектор світового туристичного господарства.

Успіх сільського туризму залежить від привабливості природного середовища, від виваженої організації туристичного бізнесу та ефективного

управління ним. Задля збереження туристичного потенціалу сільської місцевості частина його прибутку повинна відраховуватися на охорону і поліпшення навколишнього середовища.

Як вид підприємницької діяльності сільський туризм став соціально-економічним важелем зміни зайнятості частини аграрного населення із сфери виробництва у сферу послуг. Модель розвитку сільського туризму ґрунтується на використанні ресурсів домашніх господарств як засобів розміщення й туристичних ресурсів регіонів. Основна ідея розвитку сільського туризму орієнтована на розвиток малого сімейного господарства в сільських регіонах як найбільш ефективної форми організації бізнесу. Базуючись на тенденціях і реальних можливостях економіки, програми розвитку сільського туризму формувалися за такими напрямками:

- на рівні урядів приймалися рішення про напрями державної підтримки сільського туризму;
- створювалася система пільгового кредитування агротуристичних господарств для реконструкції будинків для прийому туристів;
- організовувалися асоціації суб'єктів сільського туризму;
- створювалися інформаційно-рекламні портали щодо підтримки суб'єктів сільського туризму в мережі Інтернет [11 с.213].

Ці організаційні засади стали основою створення моделі розвитку сільського туризму в більшості європейських країн, яка реалізується завдяки прийнятій на загальнонаціональному рівні комплексній соціально-економічній стратегії, спрямованій на підтримку сільських територій. Одним із компонентів стратегії є підтримка розвитку мережі засобів розміщення на базі існуючого в сільській місцевості житлового фонду й сільськогосподарських (ферми, пасіки, рибальські господарства тощо) та спеціалізованих об'єктів.

Сьогодні сільський туризм розвивається досить швидкими темпами і в деяких країнах привертає значну частину іноземних туристів. В якості гарних

прикладів можуть бути названі Великобританія, Австрія, Угорщина і Білорусь.

Класичні європейські традиції й цінності сільського відпочинку впродовж багатьох десятиліть сповідує Великобританія. Ставлення нації до своєї сільської спадщини задекларовано в місії існування британської Національної організації сільського туризму та агротуризму, яка звучить так: «Наша сільськогосподарська спадщина допомогла створювати Британську сільську місцевість такою, якою бачите її сьогодні, з усім її різноманіттям і величним пейзажем, наші сільські будинки зберегли найкраще з архітектурної традиції, від респектабельних будівель помість до солом'яних будиночків» [42].

Сільський туризм у Австрії динамічно розвивається у невеликих сільських громадах, що охоплюють до 2000 жителів. Приблизно 80% селянських господарств, що пропонують послуги сільського туризму, розташована у гірській місцевості, при цьому найбільша частка їх припадає на Тироль, де близько 30% селян займаються цією діяльністю.

У кожній адміністративній одиниці Австрії функціонують провінційні агротуристичні організації «Мережа гостинних ферм», які об'єднують приватних квартиродавців. Вони займаються переважно маркетинговою діяльністю, передусім популяризацією сільського відпочинку, слідкують за якістю пропонованого продукту, проводять навчання та створюють базу даних для бронювання засобів розміщення.

«Родзинкою» відпочинку в австрійських Альпах є безпосереднє залучення гостей до традиційного фермерського господарювання: вигін худоби на альпійські луки, збір альпських трав, виготовлення молокопродуктів, збір лісових ягід тощо, а також різноманітні програми активного гірського, екстремального й екологічного туризму [49].

Сільський туризм в Угорщині набув значного розвитку завдяки відсутності будь-яких особливих обов'язків чи обмежень у цій діяльності (оскільки на неї розповсюджуються загальні нормативні акти щодо

функціонування сільськогосподарських господарств сімейного типу). Відтак цьому на агротуристичні господарства не розповсюджується дія нормативних актів, що регулюють підприємницьку сферу діяльності. Спеціальних державних стандартів зі сільського туризму в Угорщині немає, а використовувані для цього будинки й господарські споруди мають відповідати вимогам загальних нормативних документів щодо їх експлуатації [29 с.117].

В Угорщині передбачено спеціальні пільги для селянських господарств, які займаються або виявили бажання надавати послуги зі сільського туризму у випадку їх розташування у слаборозвинутих або визнаних депресивних регіонах. Отримання таких пільг й преференцій відбувається на конкурсних засадах у процесі реалізації урядових і відомчих програм з найважливіших складових національного туристичного комплексу [28 с.3].

Модель розвитку сільського туризму на ґрунті малого сімейного готельного господарства реалізується у Білорусі як пріоритетна завдяки наявності вільного житлового фонду в сільській місцевості, пільгового кредитування будівництва і благоустрою селянських господарств, ефективній організаційній підтримці розвитку агроекотуризму державою і громадським об'єднанням «Відпочинок на селі», яке було створено у 2010 р.

Висновки до розділу 1

Сучасні умови життя, потреби туристів сформували нові тренди у структурі мотивації та цілей подорожей. У ХХІ ст. відбувається перехід від масового туризму до індивідуального, змінюється попит туристів.

Характерним явищем для сучасного туризму стала поява і бурхливий розвиток альтернативних видів туризму. Одним із видів якого є сільський, який узгоджується із багатьма його ідеями.

Розвиток сільського туризму – це можливість господарської активізації багатьох депресивних територій, сільських регіонів та сіл, які

характеризуються низькими доходами від сільськогосподарської діяльності, високим рівнем безробіття і переїздом молоді в міста.

Сільські території - найважливіша частина народногосподарського комплексу країни, що включає обжиту місцевість поза територією міст з її умовами та ресурсами, сільським населенням і різноманітними основними фондами на цих територіях.

Сільський турпродукт (комплекс послуг сільського зеленого туризму, агротурпакет послуг) – це сукупність послуг нічліжного, гастрономічного, екскурсійного й відпочинково-розважального обслуговування, які пропонує власник агрооселі (агропансіонату).

Сільський туризм існує і активно розвивається в багатьох країнах Європи та світу. У кожній країні існують свої особливості розвитку даної галузі, складнощі та шляхи їх вирішення, державні програми і законодавча база, кожна з країн пройшла певний шлях у розвитку сільського туризму.

Закордонний досвід розвитку сільського туризму показує що, крім економічних, розвиток сільського туризму передбачав соціальні цілі. Наприклад, в Угорщині передбачено спеціальні пільги для селянських господарств, які займаються або виявили бажання надавати послуги зі сільського туризму у випадку їх розташування у слаборозвинутих або визнаних депресивних регіонах.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Характеристика передумов розвитку та функціонування сільського туризму в Україні

Для України сільський зелений туризм – нове поняття, хоча розвивається він досить активно. Сьогодні, туристична галузь в Україні є лише п'ятою за значенням складовою поповнення бюджету і її питома вага має значно зрости з огляду на такі об'єктивні передумови, як вигідне геополітичне розташування України в центрі Європи, наявність значного туристично-рекреаційного потенціалу, сприятливий клімат, багаті флора і фауна, чисельні культурно - історичні пам'ятки світового рівня.

Сьогодні пріоритетними регіонами для розвитку сільського зеленого туризму в Україні є такі:

- Західний регіон (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська та Хмельницька області);
- Південний регіон (Запорізька, Миколаївська, Херсонська області);
- Центральний і північний регіони (Київська, Полтавська і Чернігівська області).

Таблиця 2.1

Динаміка розвитку сфери сільського туризму в Україні

Роки	Кількість садиб, од	Площа садиб, м ²		Кількість розміщених осіб	Середня місткість садиб, місць
		Всього	Зокрема, житлова		
2015	235	65 986,2	29 987,7	49 253	12,6
2016	375	71 208,4	23 556,7	79 891	13,2
2017	377	94 763,1	45 924,1	82 570	13,5

Джерело: сформовано автором на основі [31]

Дані Державної служби статистики в Україні (таблиця 2.1) свідчать що кількість офіційно зареєстрованих садиб сільського (зеленого) туризму у 2017 р. становить 377 од. що на 142 од. більше ніж у 2015 р. та на 2 од.

більше ніж у 2016 р.

За декілька останніх років в Україні вже чітко виділилися регіон – лідер щодо розвитку сільського туризму, а саме беззаперечним лідером є Івано-Франківська обл. де налічувалося 306 садіб сільського туризму, друге місце посідає Чернівецька обл. з 16 садибами, на третьому місці знаходиться Львівська обл. де налічувалося 14 садіб. (Додаток Б)

Показники кількості розміщених у садибах сільського (зеленого) туризму в Україні за 2015-2017 рр. свідчать, що у 2017 р. їх кількість становила 82570 осіб, що на 33317 осіб більше ніж у 2015 р. та на 2679 осіб більше ніж у 2016 р., Беззаперечним лідером є Івано-Франківська обл., де у садибах було розміщено 55096 осіб, на другому місці знаходиться Чернівецька обл. де відпочило 6974 осіб, на третьому місці за кількістю офіційно розміщених у садибах сільського туризму знаходиться Хмельницька обл. - 3797 осіб.

Показники доходів садіб сільського (зеленого) туризму в Україні від наданих послуг (без ПДВ, акцизного податку і аналогічних платежів) засвідчили, що у 2017 р. становив 53594,4 тис. грн., що на 35225,4 тис. грн. більше ніж у 2015 р. та на 11714,9 тис. грн. більше ніж у 2016 р. Беззаперечним лідером є Івано-Франківська обл., де у 2017 р. у садибах було отримано 39214,9 тис. грн. доходу, на другому місці знаходиться Львівська обл. яка отримала доходів на суму 4980,1 тис. грн., третє місце за кількістю офіційно отриманих доходів від наданих послуг у садибах сільського (зеленого) туризму знаходиться Чернівецька обл., - 2741,4 тис. грн.

Фактичні витрати на один день перебування у садибах сільського (зеленого) туризму у 2017 р. становили 248,1 грн., що на 94,4 грн. більше ніж у 2015 р. та на 51,0 грн. більше ніж у 2016 р. Найбільший рівень витрат зафіксований у Миколаївській обл. який склав 399,3 грн., друге місце посідає Закарпатська обл. з 317,3 грн. витрат, на третьому місці за фактичними витратами на один день перебування знаходиться Волинська обл., де було витрачено 286,4 грн.

За наявними статистичними даними щодо кількості садиб на території України, які надають послуги з сільського зеленого туризму, їх загальну кількість визначити дуже складно через те, що основну частину їх приблизно 85 – 90 % – не зареєстровано.

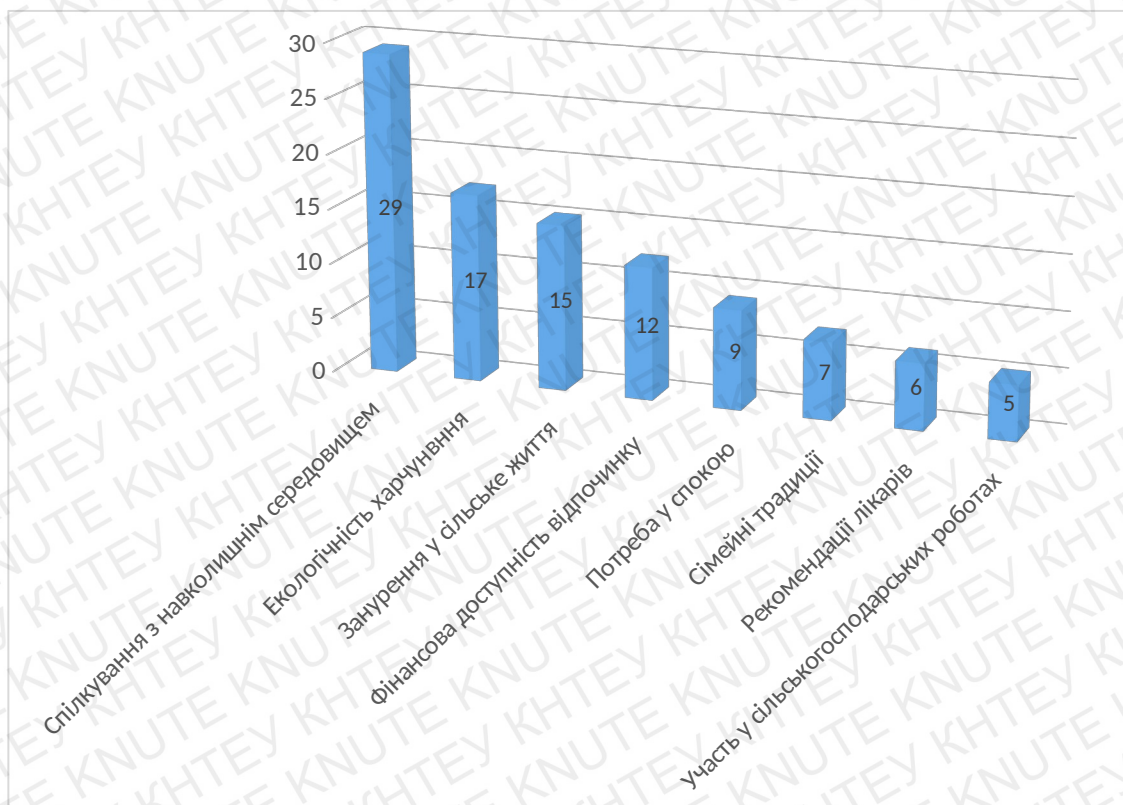
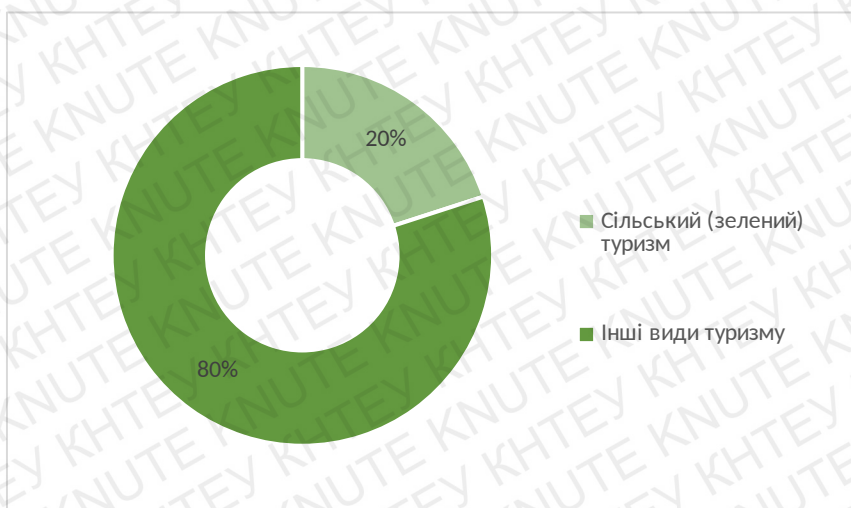

Рис 2.1 Причини відпочинку в сільській місцевості України

За даними опитування у мережі Інтернет за допомогою сервісу Google Форми визначено, що значна частка 29 % тих, хто відпочиває в сільській місцевості, надає перевагу такому виду відпочинку завдяки можливості дуже близько долучитися до навколишнього природного середовища – купатись у водоймах, гуляти на свіжому повітрі, збирати ягоди, гриби. Також значну частку населення 17 % мотивує до відпочинку в селі можливість харчування екологічно чистими, натуральними і відносно дешевими продуктами домогосподарств. Бажання залучитись до народної культури, звичаїв, традицій, брати участь у святах та сільських розвагах, зануритись у сільське життя виступає важливим мотивом до відпочинку в сільській місцевості для 15 % туристів.

Як виявилось, важливим мотивом туристів 12 %, беручи до уваги фінансовий стан переважної частини населення країни, є відсутність коштів для відпочинку на дорогих курортах, за кордоном, адже загальновідомо, що проживання в сільській садибі коштує набагато дешевше за відпочинок у курортній зоні з мешканням у готелі.

Ще одним мотивом для місцян 9 % виступає потреба в можливості спокійного відпочинку подалі від індустріальних міст, що сприяє роздумам та поверненню внутрішньої гармонії.

Певна частина населення 7 % відпочиває в сільській місцевості у зв'язку з сімейною традицією такого відпочинку, дещо менша частка туристів 6 % пояснила своє бажання користуватися послугами сільського зеленого туризму необхідністю оздоровлення в даних кліматичних умовах за рекомендацією лікаря, 5 % туристів вказали, що до відпочинку в сільській [50].

Рис 2.2 Частка сільського (зеленого) туризму в Україні

Згідно з офіційними статистичними даними Всесвітньої туристичної організації, «зелені» подорожі займають від 7 % до 20 % від загального об'єму туристичних поїздок, ці свідчення доводять про існування попиту на сільський зелений туризм в Україні, а головне з можливістю просування його на міжнародний туристичний ринок.

Динамічний розвиток сільського туризму в інших країнах Європи вимагає від українських виробників послуг посиленої уваги до підвищення якості обслуговування і вдосконалення пропозиції.

В Україні ініціатором поширення ідей розвитку сільського туризму виступає Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму. Завдяки активній співпраці осередків сільського туризму з місцевими органами влади та міжнародними фундаціями, вивчається та використовується практичний досвід з обслуговування туристів у садибах господарів, проводяться інформаційні, рекламні акції з сільського туризму. Спілка налагодила тісні зв'язки з агротуристичними організаціями Угорщини, Польщі, Австрії, Франції та широко застосовує їх досвід. За її ініціативою створені й успішно функціонують осередки сільського туризму у більшості областей України [44].

Міжнародний імідж сільського відпочинку також неоднозначний. З одного боку, Україна традиційно сприймається як аграрна країна, із збереженим сільським укладом життя, багатою культурною спадщиною, незнищеною природою та гостинними господарями. З іншого боку, не приваблюють іноземних туристів відносно низькі стандарти якості житла і його недостатня технічна забезпеченість, необлаштованість сіл та досить обмежений вибір дозвілля й можливостей активного відпочинку [25].

Однак, тенденції останніх років свідчать, що іноземні країни бачать перспективу розвитку українського сільського відпочинку і туризму на міжнародному туристичному ринку. Свідченням цього може бути організаційна й технічна допомога міжнародних фондів.

Разом із тим, ще не до кінця визначений міжнародний попит. Приїзду іноземців з інших країн перешкоджає відсутність знання господарями іноземних мов. Інші дослідження свідчать, що серед потенційних клієнтів для відпочинку в українському селі є шанувальники "сентиментального" туризму, особливо українська діаспора США і Канади, аматори етнографічного та екологічного туризму.

Особлива увага мусить бути приділена створенню умов для відпочинку міських жителів у невеликих селах регіону, які відчувають занепад і знаходяться на стадії вимирання. Саме у таких поселеннях ще найменш

знищена природа, найчистіші умови для життя і відпочинку. І в них туризм був би важливим джерелом підтримки життя місцевих мешканців, підвищення рівня їх життя [27].

Розвиток сільського туризму вимагає відповідного законодавчого та науково - методичного забезпечення і практичних кроків до реалізації цих завдань місцевості їх спонукає можливість безпосередньої участі в сільськогосподарських роботах для власного задоволення.

В Україні і відповідно, у Чернігівській області існує багато невирішених проблем у сфері сільського туризму. Найголовніша з них, як стверджують вчені, відсутність чіткої і зрозумілої для всіх учасників законодавчої бази. Поступальний розвиток сільського туризму стримується відсутністю правових і нормативних засад цієї діяльності. Жителі сіл, що надають послуги у сфері сільського туризму, офіційно не легалізовані, не визначено їх статус (підсобне господарство чи підприємництво), не впорядковані стосунки з податковими службами, не визначені санітарні та гігієнічні обов'язки, а також умови співпраці з клієнтом.

Нормативна-правова неврегульованість у значній мірі стримує вихід сільського туризму як на внутрішній, так і на міжнародний туристичний ринок, не дає змогу розвинути цей вид туризму у сільськогосподарських та депресивних районах із значними показниками незайнятого населення.

На даний час нормативною базою для сільського туризму є закон України «Про туризм» від 18.11.2003 р. №1282-IV та «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р. №742-IV, постанова Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 р. №297 «Порядок надання послуг з тимчасового розміщення (проживання)». Проект закону України «Про сільський зелений туризм», розроблений за ініціативою Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні.

Згідно зі статтями 4 та 6 Закону України «Про туризм», сільський зелений туризм є законним видом діяльності. Для надання туристам послуг із

розміщення і харчування власнику садиби не обов'язково реєструватися як приватному підприємцю (стаття 9 ЗУ «Про туризм») [38].

За Законом України «Про особисте селянське господарство», юридична природа особистого селянського господарства полягає в тому, що це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму [37].

Закон визначає особисте селянське господарство як вид господарської діяльності, яка здійснюється з метою надання послуг з використанням майна господарства у сфері сільського туризму.

У законодавстві України сільський туризм розглядається як одна із послуг, що може надаватися в рамках господарської діяльності особистих селянських господарств.

Ліцензування послуг із розміщення та харчування туристів законом не вимагається. У статті 5 Закону України «Про туризм» це вказано дуже чітко і в Законі України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» ліцензії для цих видів не передбачені [36].

Правила обов'язкової сертифікації готельних послуг та послуг харчування застосовуються тільки до громадян, які зареєструвалися як підприємці. Власник садиби може звернутися із заявою про надання категорії своїй садибі як туристичного об'єкта добровільно, якщо це потрібно для задоволення запитів туристів. Але це його право, а не обов'язок. Основні вимоги до ведення діяльності з сільського туризму наведено в додатку В.

Таким чином можна підсумувати, що сільський туризм в Україні має чималі перспективи для розвитку, а саме, як складова внутрішнього, а головне і міжнародного туризму на перспективу.

2.2. Аналіз використання ресурсного потенціалу для розвитку сільського туризму в Чернігівській області

Сприймати сільські території лише як територіальну структуру є надміру спрощеним поглядом, тому що це суттєво обмежує їх внутрішньо-сутнісне розуміння. Тому аналізувати сільські території Чернігівської області необхідно з кількох позицій.

Чернігівська область - одна з найбільших в Україні за площею (займає третє місце серед інших областей України) складає 31,9 тис. кв. км., розташована на півночі України і межує на заході з Київською областю, на півночі – з Гомельською областю Республіки Білорусь і з Брянською областю Російської Федерації, на сході – з Сумською, на півдні – з Полтавською областями України.

Рис 2.1 Карта Чернігівської області

В адміністративно-територіальному відношенні Чернігівська область розділена на 22 райони, перелік яких наведено у таблиці 2.1, 4 міста обласного значення і 12 – районного, 29 селищ міського типу та 1466 сільських населених пунктів (з них сіл – 1408, селищ – 58), що мають

своєрідну архітектуру, історію, культуру, традиції, з ними пов'язані численні історичні події Чернігівщини та України.

Таблиця 2.1

Адміністративні райони Чернігівської області

№	Назва	Адмін.центр	Площа км ²
1	Бахмацький	м.Бахмач	1,5
2	Бобровицький	м.Бобровиця	1,4
3	Борзнянський	м.Борзна	1,6
4	Варвинський	смт.Варва	0,6
5	Городянський	м.Городня	1,6
6	Ічнянський	м.Ічня	1,6
7	Козелецький	смт.Козелець	2,7
8	Коропський	смт.Короп	1,3
9	Корюківський	м.Корюківка	1,4
10	Куликівський	смт.Куликівка	1,3
11	Менський	м.Мена	1,4
12	Ніжинський	м.Ніжин	1,5
13	Новгород-Сіверський	м.Новгород-Сіверський	1,8
14	Носівський	м.Носівка	1,1
15	Прилуцький	м.Прилуки	1,8
16	Ріпкинський	смт.Ріпки	2,1
17	Семенівський	м.Семенівка	1,5
18	Сновський	м.Сновськ	1,3
18	Сосницький	смт.Сосниця	0,9
20	Срібнянський	смт.Срібне	0,6
21	Талалаївський	смт.Талалаївка	0,6
22	Чернігівський	м.Чернігів	2,5

Джерело: сформовано автором на основі [44]

Чернігівська область розташована у межах природних зон лісостепу та мішаних лісів. Клімат помірно-континентальний з достатньою кількістю опадів, теплим літом і порівняно м'якою зимою.

Окрасою Полісся є ліси, якими вкрита майже четверта частина області, та понад 1200 річок, серед яких найбільші – Дніпро й Десна з притоками Сейм, Остер, Снов, Убідь та ріка Удай на півдні. Територія області характеризується наявністю великої кількості заплавних озер. На території області розташовано 1324 озера, 24 водосховища та 1805 ставків.

Розвиток туристичного бізнесу в області забезпечує 62 туристичні фірми (із них 10 - туристичні оператори), реєстр екскурсоводів області складається із 54 фахівців.

Таблиця 2.2

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами в Чернігівській області

Роки	Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, усього	У тому числі(осіб)		
		В'їзні (іноземні) туристи	виїзні туристи	внутрішні туристи
2011	15687	148	6873	8666
2011	15908	148	8512	7248
2012	9328	14	7952	1362
2012	7689	7	7041	641
2013	7052	—	6543	509
2014	11698	—	10185	1513
2015	15974	—	14570	1404
2016	22306	—	21204	1102
2017				
2018				
2019				
2020				
2021				
2022				
2023				
2024				
2025				
2026				
2027				
2028				
2029				
2030				

Джерело: сформовано автором на основі [30]

Аналізуючи статистичні дані таблиці 2.2 можемо побачити що кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами у 2018 році становить 22306 осіб, ці показники зросли в порівнянні з 2014 та 2015 роками, з них 21204 осіб виїзних, які значно перевищують показники внутрішніх 1102 особи, кількість іноземних туристів офіційно не зафіксовано.

Територія Чернігівської області багата флорою і фауною, славиться своїми сосново-дубовими лісами, великими мисливськими та рибальськими угіддями. Лікувальні багатства області: великі запаси цілющих мінеральних вод, а також єдине в Україні родовище лікувального мінералу біоліту.

Рекреаційні угіддя займають більш ніж 20 % території регіону. Значна їх частина розташована у Козелецькому, Чернігівському і Новгород-Сіверському районах. Територія Чернігівщини містить близько 13 санаторіїв та будинків відпочинку, дитячі табори, водні станції, пляжі, лісопарки, 58 санаторно-курортних закладів, влітку працюють 372 дитячі оздоровчі табори які можуть зацікавити іноземних туристів.

Чернігівщина займає одне з провідних місць в Україні за кількістю пам'яток культурної спадщини. На державному обліку в області перебувають більше 9 тисяч пам'яток культурної спадщини, у тому числі: 5571 – археології, 3056 – історії, 165 – монументального мистецтва, 310 – архітектури. З них 1881 національного значення. 14 населених пунктів області включено до переліку історичних населених місць України, три з них мають тисячолітню історію (м. Чернігів, м. Новгород-Сіверський, смт Любеч). Пам'ятки історичного центру м. Чернігова включені до попереднього Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО [2].

До складу природо-заповідного фонду регіону входить 7 категорій об'єктів: регіонально-ландшафтний парк «Міжрічинський», розташований на території Козелецького району, заказники, пам'ятки природи садово-паркового мистецтва, пам'ятки природи, заповідні урочища. З них 21 об'єкт

був віднесений до категорії загальнодержавного значення, зокрема Менський зоопарк, дендрологічний парк «Тростянець», Сокиринський парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва, 7 пам'яток природи та інші.

Також продовжуються роботи зі створення національного природного парку «Дніпровсько-Деснянське міжріччя». Він створюється на базі існуючого регіонально-ландшафтного парку «Міжрічинський».

Загалом природно-заповідний фонд Чернігівщини займає 7,6 % всієї території області. Тобто в Чернігівській області створена велика кількість природно-заповідних територій і об'єктів, які значно сприяють розвитку туристичного потенціалу регіону.

У сільській місцевості соціальна інфраструктура покликана забезпечити гідні умови життя її мешканцям, створити належні умови для їх праці та відпочинку. Загалом же на Чернігівщині охороняється і взято на облік більше 2,4 тис. пам'яток історії і монументального мистецтва та 2,3 тис. пам'яток археології. Кожного року ці данні оновлюються, адже ведеться в цьому регіоні постійна дослідницька робота.

Транспортний комплекс Чернігівської області представлений залізничним, автомобільним та міським електричним транспортом. Головним транспортним вузлом області є м. Чернігів, через який проходять основні міжнародні залізничні і автомобільні магістралі, в якому зосереджені об'єкти різних видів транспорту по обслуговуванню перевезень пасажирів і вантажів у всіх видах сполучення.

Через Чернігівську область проходить Критський міжнародний коридор № 9, що поєднує Україну, Республіку Білорусь, Російську Федерацію, Скандинавію, Польщу і Західну Європу.

Демографічна ситуація на Чернігівщині залишається складною як для області в цілому, так і для окремих її територій.

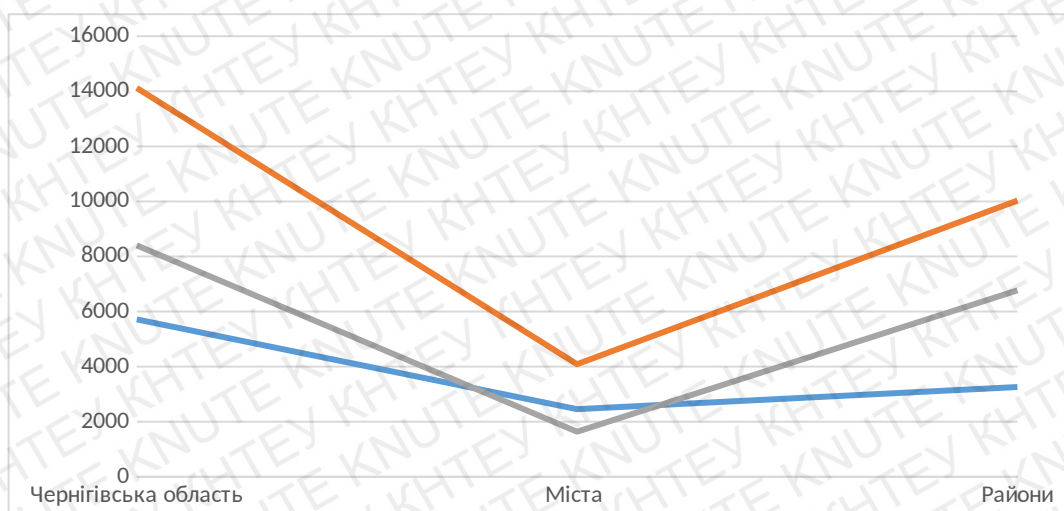

Рис 2.2 Природний рух населення в Чернігівській області

В області відбувається процес депопуляції населення в наслідок звуженого його відтворення, коли наступні покоління менш чисельні від попередніх. Найгостріше негативні процеси протікають у районах, де переважає сільське населення, оскільки саме стан його природного відтворення зумовлює кризову демографічну ситуацію в регіоні. (Додаток Г)

За даними Головного управління статистики в Чернігівській області чисельність наявного населення становила 1033,4 тис. осіб, з них кількість міського населення склала 669,3 тис. осіб, сільського – 364,1 тис. осіб. У порівнянні з 2007 роком (загальна чисельність становила 1151,9 тис. осіб, з них міського - 700,7 та сільського - 451,2 тис. осіб) кількість населення зменшилася на 11%, 5% і 20% відповідно. (Додаток Д)

Отже, скорочення населення є наслідком постійного відпливу економічно активних верств селянства, яке, в свою чергу, обумовлене слабким розвитком сільських територій [46].

Таблиця 2.3

Головні центри відвідування за видами туризму:

Види туризму :	Центри:
Пізнавальний (історико-культурний)	Чернігів та район, Батурин, Тростянець, Качанівка, Новгород-Сіверський район, Прилуцький район, Ніжин
Паломницький	м.Чернігів (Чернігівський район), с.Густина (Прилуцький район), смт. Любеч (Ріпкинський район), с.Данівка (Козелецький район)

Подієвий	фестивалі в Чернігові, Ніжині, Прилуках, Коропі, Седневі, Любечі
Рекреаційний	Відпочинок на Голубих озерах (Ріпкинський р-н), бази відпочинку на ріках Десна та Дніпро (Козелецький та Куликівський р-ни)
Оздоровчий, лікувальний	санаторії: «Десна» (с. Ладинка Чернігівського району, «Остреч», (м. Мена), «Пролісок» (с. Лісове Ніжинського району), «Берізка» (с. Сухополова Прилуцького району), ДОК «Казковий» (м. Мена), т/в «Деснянка» (с. Дівиця Куликівського району)
Сільський зелений	Чернігівський, Коропський та Ічнянський райони
Активні види туризму	акваторії річок Десна та Снов (водний – сплави на байдарках та плотах), Чернігівський р-н (VELO та водний види туризму), Коропський р-н (територія Мезинського парку, пішохідний, вело та водний види туризму), Козелецький р-н (піший та вело туризм в межах Міжречинського парку)

Джерело: сформовано автором на основі [46]

Ресурсний потенціал дає підстави розглядати область як одну з найперспективніших для розвитку сільської туристичної інфраструктури та туристично-рекреаційного туризму. У багатьох районах представлений широкий спектр потенційно привабливих туристичних об'єктів і комплексів, що користуються великою популярністю у вітчизняних та іноземних туристів.

2.3. Дослідження туристичного продукту Чернігівщини в сегменті сільського туризму

Чернігівщина - справжня історична скарбниця України. Традиція відпочивати в сільській місцевості в Україні має дуже давню історію. На Чернігівщині багато відомих творчих людей любили відпочивати у садибах Тарновських у Качанівці, Яківа де Бальмена у Линовиці, Трифановського у Березівці, Лизогубів у Седневі й багатьох інших.

В останні роки сільський туризм на Чернігівщині набуває все більшого поширення та є одним з найперспективніших видів діяльності, не пов'язаних з аграрною сферою, яка переживає нелегкі часи. [19]

В області діє близько 40 садиб, які пропонують різні варіанти відпочинку в сільській місцевості. До послуг туристів пропонується відпочинок на різні смаки від стилізованої української хати до комфортабельних сучасних котеджів на лоні природи.

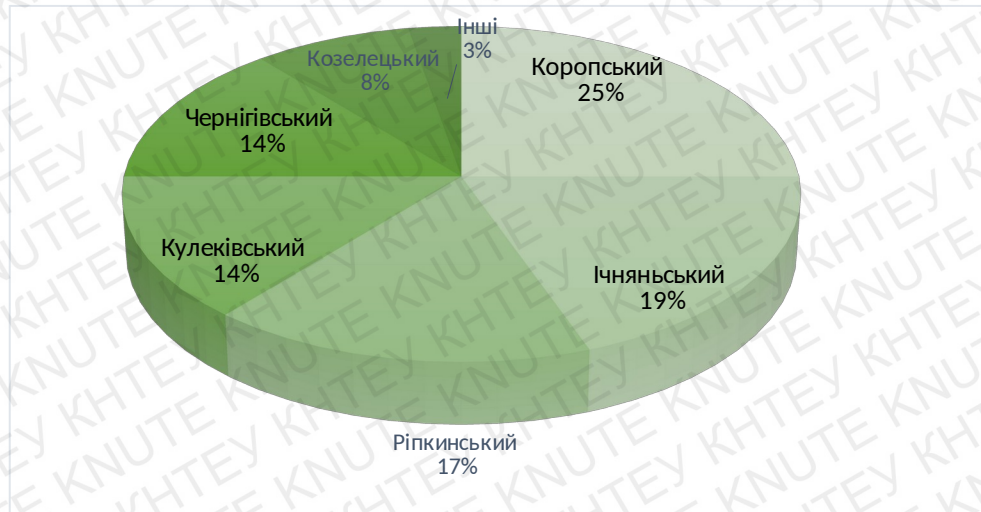

Рис 2.1 Осередки сільських садиб в адміністративних районах області

На рисунку 2.1 показано що, основні осередки сільського туризму розташовані в Коропському, Ічнянському та Ріпкинському районах.

В їх розміщенні чітко прослідковується прив'язка до основних річок

області: Десни (садиби у Смолині, Количівці, Улянівці, Боромиках, Кладьківці, Городищі, Свердловці, Мезині) та Снову (Седнів, Піщанка), поблизу озер (садиби У Лісковицького озера, У Святого озера, Андріївські озера), місць концентрації історико-культурних та природних пам'яток: Чернігова, Седнева, Качанівки, Тростянця, Сокиринців, Мезина, Рихлів, а занадто – до місць туристичного попиту, якими є обласний (порядка 20 садиб) та районні центри. (Додаток Е)

Туристи здебільшого відвідують оселі, які розташовані поблизу обласного центру або поблизу культурно - історичних пам'яток національного значення (садиби Чернігівського та Ічнянського районів), це пояснюється особливостями сформованого попиту на послуги, що пропонуються господарями агроосель та агроготелів, основними

представниками якого є жителі Чернігова, районних центрів, а також кияни та гості з близького та далекого зарубіжжя.

Усі садиби орієнтовані на отримання прибутку від задоволення потреб споживачів, тому види діяльності, які вони пропонують, різні. Це як сімейний відпочинок, так і активний, орієнтований на молодь, зелений туризм, тури вихідного дня, ностальгійний туризм, організація екскурсій по власному та сусіднім населеним пунктам.

Переважна більшість сільських садиб Чернігівської області надає такі основні послуги: проживання; за бажанням та за додаткову плату харчування; також за бажанням трансфер. Ціни на основні послуги коливаються залежно від умов садиби.

Здебільшого, усі садиби пропонують розміщення з усіма сучасними зручностями. Є й такі, які не забезпечені сучасними зручностями і повертають туристів назад у 20-19 ст. (Мисливська Паланка, На краю світу, Медобори). Але й вони знаходять своїх споживачів, що шукають відпочинку від міста і прагнуть сільської екзотики [1 с.266].

Функціонування агросадиб у традиційних туристичних районах України (Крим, Карпати, Причорномор'я, Приазов'я) ґрунтується на наявності основних туристичних ресурсів (море, гори), які є визначальними при розробці анімаційних програм. Останнім часом все частіше стали створювати агрооселі поблизу багатьох великих міст, де основними ресурсами виступають природні умови (ліс, водоймище, поле), які не є настільки аттрактивними, щоб повністю забезпечити анімаційну програму. Чернігівська область не має моря і гір, які приваблюють потенційних туристів, тому власникам агроосель необхідно постійно займатись розширенням портфеля анімаційних послуг на своїх підприємствах, для того щоб споживач із потенційного перетворився в реального, необхідно його зацікавити, запропонувати такі послуги, які йому не нададуть у іншому регіоні чи виді туризму.

Таблиця 2.1

Цільові групи споживачів послуг сільського туризму Чернігівщини

Критерії	Сегмент
Вік	- молодь, сім'ї з дітьми, люди похилого віку;
Професія туриста	-різних галузей промисловості тощо;
Доходи	- від 5000 до 10000 грн:
Розмір населеного пункту його постійного проживання	- туристи із великих, малих, середніх міст;
Спосіб життя	- активний;

Джерело: сформовано автором на основі [2]

У Чернігівській області як аграрному регіоні сільський туризм не користується значною популярністю серед місцевого населення, яке ще не втратило зв'язків із селом і надає перевагу відпочинку в інших місцевостях. Тому основними споживачами регіонального сільськотуристичного турпродукту є мешканці Чернігова, Києва. Інші великі міста розташовані далеко і мають свої бази для розвитку сільського туризму. У зарубіжних туристів Чернігівщина користується попитом через близьке розміщення до Києва та Борисполя [41].

Доцільність розвитку сільського зеленого туризму на Чернігівщині доводить SWOT-аналіз (табл. 2.1), який дає змогу об'єктивно оцінити переваги такого виду туризму та розробити ефективні заходи щодо упередження можливих проблем. Розгляд сильних аспектів дає змогу визначити потенційні можливості регіону та розробити ефективну стратегію розвитку.

Таблиця 2.2

SWOT-аналіз доцільності розвитку сільського зеленого туризму на Чернігівщині

Сильні сторони	Слабкі сторони
- Збережена етнокультурна самобутності краю, гостинність населення; - зручне економіко-географічне	- Відсутність досвіду підприємницької діяльності у власників господарств; незавершена категоризація

<p>положення, невелика ціна на проживання та харчування;</p> <ul style="list-style-type: none"> - достатня кількість індивідуальних операторів, що приймають гостей; - наявність значного природно - рекреаційного потенціалу; - потенційні можливості для розвитку альтернативного відпочинку. 	<p>приватних садиб;</p> <ul style="list-style-type: none"> - незнання власниками садиб іноземних мов; - відсутність єдиної системи резервування місць; - низький рівень стартового капіталу для започаткування самостійної підприємницької діяльності;
<p>Можливості</p> <ul style="list-style-type: none"> - Приплив капіталу до села та зростанню доходів сільського населення та підвищенню їх життєвого рівня загалом; - приїзд туристів сприятиме охороні та реставрації культурно-історичних пам'яток регіону; - діяльність сільських громад стимулюватиме облаштування сільських поселень та благоустрій всієї місцевості. 	<p>Загрози</p> <ul style="list-style-type: none"> - Відсутність організаційних, економічних та правових аспектів функціонування сільського зеленого туризму; (неврегульованість нормативно-законодавчої бази); - виникнення не категоризованої нічліжної бази, яка зменшуватиме якість послуг; - конкуренція та відсутність координації.

Джерело: сформовано автором на основі [2]

З огляду на результати проведеного SWOT-аналізу, рекомендуємо організаціям, що займаються розвитком сільського зеленого туризму в країні провести уніфіковану категоризацію відпочинкових осель, розробити заходи (передусім анімаційні) для збільшення тривалості перебування відпочиваючих у сільських оселях, розробити централізовану систему резервування місць, необхідно регулярно проводити тренінги для господарів агроосель та сільських працівників, задіяних в агротуристичному сервісі, розробити пілотажні проекти, які дадуть змогу наочно продемонструвати користь від сільського зеленого туризму для різних сільських громад та накопичити досвід, створити інформаційні центри у великих містах, які б займалися збором і оперативним поновленням інформації про власників агроосель, атракційні місця, стан заповненості наявних агроосель, кон'юнктуру цін та іншої інформації, необхідної для туристів.

Висновки до розділу 2

В Україні існують усі передумови розвитку відпочинку в сільській місцевості, які можна розглядати як специфічну форму підсобної господарської діяльності у сільському середовищі з використанням природного та культурного потенціалу регіону або як форму малого підприємництва, що дає можливість певною мірою вирішити проблему зайнятості сільського населення, покращити його добробут, ефективніше використати природний та історико-культурний потенціал сільської місцевості.

Динаміка розвитку сфери сільського туризму в Україні показує що кількість сільських садиб з роками росте, свідченням цього є дані державної служби статистики, кількість офіційно зареєстрованих садиб сільського (зеленого) туризму у 2017 р. становить 377 од. що на 142 од. більше ніж у 2015 р. та на 2 од. більше ніж у 2016 р.

Проаналізовано, що в Україні і, відповідно, у Чернігівській області існує багато невирішених проблем у сфері сільського туризму. Найголовніша з них, як стверджують вчені, відсутність чіткої і зрозумілої для всіх учасників законодавчої бази.

Поступальний розвиток сільського туризму стримується відсутністю правових і нормативних засад цієї діяльності. Жителі сіл, що надають послуги у сфері сільського туризму, офіційно не легалізовані, не визначено їх статус (підсобне господарство чи підприємництво), не впорядковані стосунки з податковими службами, не визначені санітарні та гігієнічні обов'язки, а також умови співпраці з клієнтом.

Чернігівська область має значний ресурсний потенціал для розвитку сільського зеленого туризму, з багатою історико – культурною спадщиною, природно – заповідним фондом, вигідним економіко – географічним положенням.

Розвиток туристичного бізнесу в області забезпечує 62 туристичні

фірми (із них 10 - туристичні оператори), реєстр екскурсоводів області складається із 54 фахівців.

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами в Чернігівській області на 2018 рік становить 22306 осіб ці показники зросли в порівнянні з 2014 та 2015 роками, з них 21204 осіб виїзних, які значно перевищують показники внутрішніх 1102 особи, кількість іноземних туристів офіційно не зафіксовано.

В області діє близько 40 садиб, які пропонують різні варіанти відпочинку в сільській місцевості, визначено що основні осередки сільського туризму розташовані в Коропському, Ічнянському та Ріпкинському районах.

Основною цільовою групою споживачів послуг сільського туризму Чернігівщини являються всі вікові групи населення із середнім достатком, туристи із великих, малих середніх міст.

Можливість розвитку сільського туризму в Чернігівській області визначається значними природними ресурсами сільської місцевості, їх естетичністю та екологічною придатністю для туристичного використання.

РОЗДІЛ 3.

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ В СЕГМЕНТІ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ НА МІЖНАРОДНОМУ ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ

3.1. Шляхи удосконалення туристичного продукту сільського туризму на міжнародному ринку туристичних послуг

Зараз туризм у сільській місцевості поширений практично в усіх регіонах України, включаючи її центральні та східні області. Усі населені пункти, навіть найвіддаленіші села, мають власну історію, звичаї й традиції. Саме історико-культурна спадщина – один з найголовніших чинників, що робить Україну привабливою для іноземних туристів. Проте іноземні туристи

вже звикли до послуг високої якості, комфорту, розвинутої інфраструктури та інших сучасних надбань, тому вони хочуть бачити такий же рівень сервісу і в українських садибах.

Оскільки Україна не має достатніх фінансових коштів для розбудови численних туристичних центрів, а закордонні інвестори не відчують мотивації до приєднання, єдиною можливою стратегією є вдосконалення наявних туристичних центрів в пріоритетних регіонах та видах туризму. До уваги мають бути прийняті не тільки попит, але й платоспроможність населення.

Важливими умовами просування сільського туризму на міжнародний ринок є стратегічне планування і прогнозування комплексного розвитку територій, територіальний маркетинг, використання зарубіжного досвіду і головне – зацікавлена участь місцевого населення і розуміння місцевої влади своєї ролі встановлення сільського туризму в регіоні, їх спільна узгоджена діяльність.

Особливо важливим є питання просування в Україні самої ідеї сільського туризму загалом. Метою розроблення цієї широкомасштабної програми має стати підвищення поінформованості населення і створення позитивного ставлення до цього виду відпочинку. Насамперед мають бути залучені такі види маркетингових комунікацій, як PR-статті, інтерв'ю, прес-конференції, семінари, брифінги, блогінг, що викликають довіру та позитивну реакцію.

Необхідне державне регулювання туристичних центрів, яке повинно забезпечити стабільне використання туристичних ресурсів (природних і культурних) та інфраструктури. Якщо на Заході турцентри традиційно розглядаються як великі підприємства, то в Україні вони мають більше перспектив при побудові на кластерному принципі [6 с.72-75].

Основною передумовою успішного розвитку сільського зеленого туризму як самостійної форми господарювання на селі є розроблення та реалізація комплексу заходів, які сприятимуть організаційно-економічному

розвитку сільського туризму, його маркетинговому спрямуванню, інформаційно-технічній та консультативній забезпеченості. До таких заходів належать дослідження сегментів ринку туристичної продукції, місця сільського зеленого туризму на цьому ринку, дослідження економічних, соціальних, цінових, демографічних параметрів, забезпечення екологічних стандартів [7 с.142].

При розробці стратегії виходу на міжнародний ринок в якості головних напрямків можуть бути взяті розвиток і стійкість. Конкурентоспроможність кінцевого туристичного продукту буде залежати від менеджменту, здатного провести продукт на ринок, і від фахівців, їх обслуговуючих. Основна конкурентна боротьба в останні десятиліття з цінової конкуренції перемістилася в інноваційну. Для успішної реалізації стратегії необхідно грамотно організувати роботу з метою випередження в інноваційних областях. Випередження в інноваціях відрізняється від стратегії, яка здійснювалася в попередні епохи, коли основою стратегії була мінімізація витрат [39].

Концептуальні основи розвитку туристичної галузі передбачають організацію взаємодій та зв'язок між підприємствами, при якій забезпечується надходження коштів у туристичну та суміжні галузі за допомогою ефекту мультиплікації при мінімальному навантаженні на екологічну систему. Координацію роботи підприємств, які взаємодіють з метою отримання прибутку від туристичної діяльності, пропонуємо покласти на координаційно-інформаційний орган, який займається питаннями туризму та має наступні функції:

- координація роботи підприємств, які отримують прибутки від туристичної діяльності на його території відповідальності;
- консультування туристичних організацій та окремих туристів з питань, які їх цікавлять;
- виконання заходів з реалізації стратегії розвитку сільського туризму на території відповідальності;

- нагляд за додержанням нормативів екологічного навантаження на природні ресурси, встановлення меж їхнього використання та обсягів відрахувань на їх відтворення;
- інформування державних органів, громадських організацій та туризму;
- проведення маркетингових досліджень в розрізі вікових груп та ін. з метою оперативного реагування на потреби споживачів;
- розробка та підтримка бази даних для інвесторів;
- прогнозування і планування розвитку туристичної інфраструктури на території відповідальності;
- участь у розробці місцевого бюджету території в частині фінансування розвитку туризму;
- розробка заходів підвищення туристичного іміджу території відповідальності, взаємодія з іншими туристичними центрами та аналогічними структурами за кордоном [6 с.72-75].

Враховуючи вже існуючу в Україні процедуру проведення сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму, для забезпечення пріоритетності розвитку цього виду туризму в Україні, поліпшення процедури здійснення сертифікації послуг, які надаються у цій сфері, доцільно:

- здійснити впорядкування законодавчої бази, яка регламентує цю діяльність, зокрема прийняттям Верховною Радою закону «Про сільський зелений туризм», внесенням змін до податкового законодавства, Закону України «Про особисте селянське господарство», чітко прописавши визначення суб'єктів надання послуг у сфері сільського зеленого туризму, їх прав, обов'язків та відповідальності, процедуру здійснення сертифікації та підтвердження відповідності особистого селянського господарства державним стандартам, у тому числі у сфері сільського зеленого туризму;
- розробити та впровадити національні стандарти сільського зеленого туризму, зокрема ДСТУ «Послуги туристичні. Туризм сільський зелений. Основні вимоги»;

- розширити номенклатуру вимог та перелік критеріїв за якими сертифікується суб'єкт надання послуг у сфері сільського зеленого туризму, зокрема у частині надання послуг з організації харчування, дозвілля та екскурсійного обслуговування;

- здійснити акредитацію Співки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні в системі УкрСЕПРО та законодавчо делегувати їй повноваження щодо здійснення процедури сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму в Україні [24 с. 151-157].

Вищезазначені шляхи удосконалення туристичного продукту сфери сільського зеленого туризму в Україні не є вичерпними, проте, враховуючи, що сільський зелений туризм перебуває нині на етапі становлення в Україні, є частиною туристичної галузі і комплексно вирішує соціально - економічні проблеми сільських територій, необхідне термінове здійснення дієвих кроків щодо врегулювання та дотримання наведених пропозицій.

3.2. Проектування туристичного продукту в межах блакитних озер Ріпкинського району Чернігівської області

На основі дослідження теоретичних засад розвитку сільського туризму та сільських територій, аналізу сучасних умов функціонування сільського туризму в Україні, оцінки стану сільських територій та сільського туризму в Чернігівській області, визначено необхідність створення туристичного продукту сільського туризму на території Чернігівщини.

Метою формування сільського туристичного продукту є створення та презентація якісного продукту на міжнародному ринку, який би задовольняв різні вимоги споживачів. Сучасне визначення туристичного продукту - попередньо розроблений комплекс туристичних послуг, який поєднує не менше ніж дві такі послуги, що реалізується або пропонується для реалізації за визначеною ціною, до складу якого входять послуги перевезення, послуги розміщення та інші туристичні послуги, не пов'язані з перевезенням і

розміщенням (послуги з організації відвідувань об'єктів культури, відпочинку та розваг, реалізації сувенірної продукції тощо) [40].

Створення туристичного продукту сільського туризму в межах блакитних озер Ріпкинського району, є доцільним так як дана територія забезпечена природними та історико-культурними туристичними ресурсами, має досвід в організації сільського туризму.

Блакитні озера знаходяться в 60 км на північному сході Чернігівської області Ріпкинського району, поблизу села Олешня. Екологічно чисті з джерельною водою серед соснового лісового масиву, вони стали улюбленим місцем відпочинку не тільки жителів району, а й інших районів і областей України і сусідньої Білорусі.

Озера являють собою кар'єри, які з часом наповнилися джерельною водою. Кар'єри - результат видобутку кварцового піску для потреб промисловості з виготовлення скловиробів.

Вода в озерах дуже чиста. Вона ніколи не застоюється через те, що підземні джерела постійно підтримують однаковий рівень води. Дно кожного озера вкривають поклади кварцового піску, який використовується у скловарному виробництві. Такий пісок відрізняється від звичайного як властивостями, так і кольором, надаючи воді яскраво блакитного кольору. Звідси виникла назва «голубі», тобто блакитні.

Три водойми розташовані біля самого кордону з Білоруссю. Оточує озера сосновий ліс. Дістатися до озер можна із західного та центрального полісся - автомобілем на Чернігів, далі по трасі М-01 Чернігів - Нові Яриловичі через Ріпки до повороту на станції Грибова Рудня і повз нього до села Олешня за 2 год. 49 хв. Залізничним транспортом за маршрутом Чернігів – Горностаївка зупинка на станції Олешня, зранку та ввечері за 1 год. 13 хв. Автобус відправляється з Чернігівського автовокзалу «Нива» зранку та в обід, кожного дня.

Площа найбільшого з блакитних озер Олешні сягає 20 га та має глибину біля 20 м яке облаштоване пляжною інфраструктурою еко – комплексом «Голубі озера» (рис 3.1)

Рис 3.1 Схема еко – комплексу «Голубі озера» [33]

Комплекс розділено на три зони які огорожено та знаходиться під охороною зі своїм піщаним пляжем, літніми та зимовими будиночками ціною від 400 грн. класу «комфорт», «стандарт» і «економ», до 2500 грн. за VIP зони, гриль-бар, кальян-бар, ресторан, альтанки, на території світло, вода, кемпінг для комфортного розміщення наметів, туалети, контейнери для сміття, автостоянка, водні гірки, вечірні музичні програми, трансляції футбольних матчів на великому екрані, трансляції фільмів, караоке, спортивні майданчики, волейбол, настільний теніс, велопрокат, троллей. фести для дітей і дорослих з професійними аніматорами [33].

Дикі пляжі можна знайти на сусідніх Бірюзовому і Станційному озерах, але вони менш розкручені й серед відпочиваючих користуються малим попитом. Перш за все, це обумовлено тим, що вони практично не обладнані для відпочинку. Мало пісочних спусків до води, місць для кемпінгу, та й самі знаходяться в лісовій глибинці.

Недалеко від великого озера приватний котедж «Голубі озера» з усіма зручностями і різноманітною технікою, ціни на проживання: двомісний номер - 700 грн., чотиримісний номер - 1100 грн., ціна всього котеджу на 8 осіб - 1800 грн., також є можливість розміщення в «економ» будиночках зі зручностями на території, на 4 людини, за ціною - 500-550 грн.

В Олешні й поруч пропонують чимало будинків. Наприклад, еко-садиби «На Селі у дідуся» та «Лісова казка» які розташовані в 150 метрах від великого і маленьких озер, прекрасно підійдуть як для сімейного, так і для корпоративного відпочинку. Ціни варіюють від 550 грн. за двомісний номер «економ» і «стандарт», 850 грн. за номера «комфорт», з можливістю розміщення до 5 чоловік 1450 грн. за добу. За бажанням відпочиваючих організують українські вечорниці з українськими піснями і трав'яний чаєм, а також сімейні свята в домашніх умовах [32].

Садиба Софії Русової є історичним об'єктом і має особливу енергетику. У 1856 році в цій садибі в франко-шведською сім'єю Ліндфорсів народилася відомий діяч педагогіки - Софія Русова, яка була засновницею першого дитячого садка в Росії, вперше видала буквар і систему дошкільної національного виховання, відому в усьому світі.

На території Садиби знаходиться музей Софії Русової, комфортні будиночки та номери для проживання, лазня на дровах, альтанки, озеро для риболовлі спортивний майданчик, стародавня липова алея, стежка здоров'я до блакитних озер - 2 км.

Так само туристи мають можливість відвідати усипальницю батьків Софії Русової і прихилитися до чудотворної ікони Смоленської Божої матері [47].

Крім того, Блакитні озера є чудовим місцем для проведення міжнародних фестивалів і різних культурно-масових заходів.

Серед основних фестивалі є:

- Міжнародний фестиваль авторської пісні та свято Івана Купала;
- Міжнародний фестиваль дворового романсу;

- Фестиваль Рок-н-ролу;
- Міжнародні змагання з веслування на байдарці і каное.

У навколишніх лісах у сезон можна набрати вдосталь ягід - суниці, малина, чорниця, ожина, брусниця. Також ростуть усі без винятку поліські гриби, включно з рідкісними рижиками. Ліс переважно сосновий, також березові, дубові гаї. В озерах багато риби та риболовля є невід'ємною частиною відпочинку взимку, і влітку.

Основною метою проектування туристичного продукту є створення якісного, конкурентоспроможного на внутрішньому та міжнародному ринках турпродукту, здатного максимально задовольнити потреби широких верств населення, забезпечити на цій основі комплексний розвиток території області за умови збереження екологічної рівноваги та культурної спадщини.

Розробка туристичного продукту досить перспективна ідея, зважаючи на зростаючу популярність сільського туризму. Проаналізувавши ресурсний потенціал блакитних озер Ріпкинського району пропонується розробити заходи щодо вдосконалення туристичної інфраструктури території, а саме:

- оберігати, відновлювати та підтримувати у привабливому вигляді природні ресурси та історико-культурні пам'ятки;
- щодо екологічного значення, територія використовується населенням для пікніків, від чого страждає земля, і тому доречно облагородити територію, встановити баки для сміття, які будуть помітні і гармонічно виглядати на фоні природи;
- вагомою проблемою туристичної галузі є сезонність, одним із методів нівелювання фактору сезонності в сільському зеленому туризмі пропонуємо розробити додаткові види діяльності такі як виготовлення сувенірів, виробів народних ремесл, створити певний цикл виробництва з дохідністю на всіх етапах: виготовлення продукції (екскурсія) - майстер-клас з виготовлення - реалізація готових виробів;
- організувати театралізовані ярмарки, досить цікавими для туристів є і козацькі турніри, театралізовані вистави можуть не лише зустрічати і

проводжати туристів, а і супроводжувати їх протягом усього туру у вигляді перевдягнених офіціантів, покоївок, музик;

- для обслуговування туристів, які цікавляться природою, можна використовувати екологічні стежки, що розробляються відповідними установами, організувати походи вихідного дня;
- облагородити територію навколо Бірюзового і Станційного озер та очистити їх від сміття, створивши зону відпочинку для відпочиваючих, побудова алеї вздовж озер, на якій будуть встановлені ліхтарі освітлення, урни, лавочки, дитячий та спортивний майданчики;
- забезпечення доступності велосипедної інфраструктури для використання різних соціальних та вікових груп туристів;
- побудувати на території банно – оздоровчий комплекс;
- стимулювати розвиток суміжних з туризмом галузей економіки регіону, у тому числі у сфері туристичної анімації, що у кінцевому результаті призведе до розвитку туристичної інфраструктури;
- провести роботу, спрямовану на пошук нових умов для організації індивідуальних турів (договори з екскурсоводами, договори з транспортними компаніями);
- забезпечити розвиток соціальної інфраструктури, що активізуватиме контакти між сільськими мешканцями та туристами (ремонт (будівництво) будинків культури, кінотеатрів, проведення свят, карнавалів, змагань тощо).

Активізація вищеперахованих факторів дасть змогу не лише урізноманітнити атракції в сільській місцевості, а й дозволить підвищити якість сільського туристичного продукту.

У якості основи для розробки поетапного механізму створення туристичного продукту «Кварцові озера», вважаємо доцільно розробити програму перебування під час відпочинку на блакитних озерах Ріпкинського району.

Таблиця 3.1

Програма туру «Кварцові озера»

День	Заходи	Початок, год	Кінець, год
1-й ден	Трансфер з м. Київ до с. Олешня	8:00	11:30
	Заселення в номери сільських садиб	11:30	12:00
	Відпочинок в садибі, купання в озері	12:00	14:00
	Обід	14:00	15:00
	Пішохідно - оглядова екскурсія по території	15:00	16:00
	Майстер - клас в українському стилі	16:00	17:00
	Пікнік на природі з розважальною програмою	17:00	20:00
	Вільний час	20:00	23:00
2-й ден	Сніданок	8:00	9:00
	Пішохідна екскурсія до садиби Софії Русової	9:00	10:30
	Відвідання музею Софії Русової, прогулянка по липовій алеї	10:30	13:00
	Повернення до садиби пішохідною стежкою здоров'я	13:00	14:00
	Обід	14:00	15:00
	Купання в озері, велоралі вздовж блакитних озер	15:00	19:00
	Вечеря	19:00	20:00
	Вечірня програма (вечірнє шоу, дискотека)	20:00	23:00
3-й ден	Сніданок	8:00	9:00
	Автобусна екскурсія до м. Любеч	9:00	10:00
	Прогулянка вулицями міста, відвідання	10:00	13:30

Продовження табл.3.1

	Спасо - Преображенської церкви, Антонієвої печери, кам'яниці гетьмана Полуботка, Замкової гори, краєзнавчого музею.		
	Обід на лоні природи	13:30	14:20
	Повернення до садиби	16:00	17:30
	Культурно - розважальна програма (жива музика, міні дискотека (для дітей) конкурси, вікторини, лотерея	17:30	19:30
	Пікнік біля багаття	19:30	20:30
	Вільний час	20:30	23:00
4-й	Сніданок	7:30	8:00

день	Звільнення номерів	8:00	9:20
	Виїзд до м.Чернігів	9:20	10:20
	Оглядова екскурсія Черніговом ознайомлення з Болдіною горою і старовинними курганами, Червоною площею (другий за величиною в Україні), церквою Параскеви П'ятниці, Єлецьким монастирем, церквою св. Катерини, місцями поховання М.Коцюбинського і О.Маркович, та Антонієвих печер	10:20	14:30
	Комплексний обід	14:30	15:00
	Прогулянки на теплоході по Десні	15:00	17:00
	Вечеря (замовлений заздалегідь)	17:00	18:00
	Вільний час (за бажанням)	18:00	18:30
	Трансфер до м. Київ	18:30	21:00

Джерело: розроблено автором

Програмне забезпечення туру:

День 1 На подолання відрізків маршруту від м. Київ до с. Олешня 213 км – 3:30 хв., заселення в номери класу «комфорт» – 30 хв. Під час проведення вільного часу турист може користуватися водними гірками, спортивними майданчиками, волейбол, настільним тенісом, лазнею, велопрока та ін. - 2 год. Обід в ресторані традиційної української кухні – 1год. Пішохідно - оглядова екскурсія по території – 1 год. Майстер - клас в українському стилі (гончарний майстер - клас, по вишивці і плетінню) – 1 год. Пікнік на природі з розважальною програмою – 2 год. Вечеря – 1 год. Вільний час.

День 2 Сніданок – 1 год. Автобусна екскурсія до садиби Софії Русової, на подолання відрізків маршруту 1 км - 13 хв. Відвідання музею Софії Русової – 1год (вхід безкоштовний), прогулянка по липовій алеї – 30 хв. Обід – 1год. Купання в озері, велоралі вздовж блакитних озер – 4 год. Вечеря – 1 год. Вечірня програма (вечірнє шоу, дискотека) – 3 год. Вільний час.

День 3 Сніданок – 1 год., автобусна екскурсія до м. Любеч займає 57 км - 1 год на подолання відрізу маршруту. Прогулянка вулицями міста, відвідання Спасо-Преображенської церкви, Антонієвої (дальньої) печери, кам'яниці гетьмана Полуботка, Замкової гори, краєзнавчого музею з

послугами екскурсовода - 3 год 30 хв. Обід на лоні природи – 1 год., повернення до садиби – 1 год. Культурно - розважальна програма (жива музика, міні дискотека (для дітей) конкурси, вікторини, лотерея – 2 год., пікнік біля багаття – 1 год., вільний час.

День 4 Сніданок – 30 хв., звільнення номерів – 20 хв. Виїзд до м. Чернігів 61 км – 1 год., оглядова екскурсія Черніговом ознайомлення з Болдіною горою і старовинними курганами, Червоною площею (другий за величиною в Україні), церквою Параскеви П'ятниці, Слеським монастирем, церквою Св. Катерини, місцями поховання М.Коцюбинського і О.Маркович, з відвіданням Троїцького собору та Антонієвих печер – 4 год., з послугами екскурсовода. Комплексний обід – 30 хв., прогулянка теплоходом по Десні 2 год – 60 грн. Вечеря (замовлений заздалегідь) -1 год., вільний час (за бажанням) – 1 год., трансфер до м. Київ – 213 км – 3 год 30 хв.

Розрахунок часу, необхідного для подолання окремих відрізків маршруту базується саме за формулою часу $t = S/v$. (швидкість - V шлях - S час - t). V визначається відповідно до обрання певного виду транспортного засобу авто (враховуючи затори) та піше переміщення. Використовується орендований мікроавтобус марки «Мерседес» для максимально комфортного переміщення туристів по пунктах маршруту.

Мета туру є відпочинок біля озера, ознайомлення з місцевим способом життя, культурою, традиціями, звичаями. Програма розрахована на 4 дні в літній період часу, з оптимальною кількістю туристі розрахованою на 8 осіб. За результатами розрахунку вартості туру (табл.3.2, 3.3, 3.4), визначено вартість однієї путівки яка становить 3040 грн та загальної вартості туру на 8 осіб 24320,00 грн.

Розрахунок вартості туру

Таблиця 3.2

Розрахунок прямих витрат

Стаття витрат	Витрати на одну путівку, грн.	Кількість туристів у групі, чол.	Витрати на весь тур ($\Sigma \text{Гр.2} * \Sigma \text{Гр.3}$),
---------------	-------------------------------	----------------------------------	--

			грн.
1	2	3	4
Сніданок	100,00	8	800,00
Обід	150,00	8	1200,00
Вечеря	200,00	8	1600,00
Проживання	500,00	8	4000,00
Трансфер	220,00	8	1760,00
Розважальна програма (майстер клас, екскурсія, прогулянка на теплоході по Десні)	350,00	8	2800,00
Всього	$\Sigma=1520,00$	8	$\Sigma=12160,00$

Таблиця 3.3

Розрахунок непрямих витрат

Стаття витрат	Витрати на весь тур
1	2
З/п водія	160,00
З/п гіда	120,00
Реклама	100,00
Страхування автотранспорту	140,00
Всього	$\Sigma=520,00$

Таблиця 3.4

Розрахунок вартості туру

Стаття витрат	З розрахунку на 1 путівку	Кількість туристів у групі, чол.	Загальна вартість туру.
1	2	3	4
Прямі витрати	$\Sigma=1520,00$	8	12160,00
Непрямі витрати	$\Sigma=520,00$	8	4160,00
Прибуток	$\Sigma=1000,00$	8	8000,00
Всього	$\Sigma=3040,00$	8	24320,00

Розрахунок вартості туру розроблений на основі загальних показників вартості прямих і не прямих витрат на туристичні послуги в районі Чернігівської області.

Висновки до розділу 3

Оскільки Україна не має достатніх фінансових коштів для розбудови численних туристичних центрів, а закордонні інвестори не відчують мотивації до приєднання, єдиною можливою стратегією є вдосконалення наявних туристичних центрів в пріоритетних регіонах та видах туризму. Основними шляхами удосконалення турпродукту є питання просування в Україні самої ідеї сільського туризму загалом, підвищення поінформованості населення і створення позитивного ставлення до цього виду відпочинку, необхідне державне регулювання туристичних центрів, організацію взаємодій та зв'язок між підприємствами, поліпшення процедури сертифікації.

На основі дослідження теоретичних засад розвитку сільського туризму та сільських територій, аналізу сучасних умов функціонування сільського туризму в Україні, оцінки стану сільських територій та сільського туризму в Чернігівській області, визначено необхідність створення туристичного продукту сільського туризму на території блакитних озер Ріпкинського району, так як дана територія забезпечена природними та історико-культурними туристичними ресурсами, має досвід в організації сільського туризму.

Метою формування сільського туристичного продукту є створення та презентація якісного продукту на міжнародному ринку, який би задовольняв різні вимоги споживачів.

Проаналізувавши ресурсний потенціал блакитних озер запропоновано розробити заходи щодо вдосконалення туристичної інфраструктури території, а саме:

- стимулювати розвиток суміжних з туризмом галузей економіки регіону, у тому числі у сфері туристичної анімації, що у кінцевому результаті призведе до розвитку туристичної інфраструктури;
- оберігати, відновлювати та підтримувати у привабливому вигляді природні ресурси та історико-культурні пам'ятки;

- забезпечити розвиток соціальної інфраструктури, що активізуватиме контакти між сільськими мешканцями та туристами (ремонт (будівництво) будинків культури, кінотеатрів, проведення свят, карнавалів, змагань тощо).

У якості основи для розробки поетапного механізму створено туристичний продукт «Кварцові озера» на голубих озерах Ріпкінського району Чернігівської області, розроблено програму перебування туристів розраховану на 4 дні в літній період часу, з оптимальною кількістю туристів розрахованою на 8 осіб під час відпочинку, проведено розрахунок вартості туру.

ВИСНОВКИ

Сучасні умови життя, нові потреби туристів сформували нові тренди у структурі мотивації та цілей подорожей.

Характерним явищем для сучасного туризму стала поява і бурхливий розвиток альтернативних видів туризму. Одним із видів якого є сільський, який узгоджується із багатьма його ідеями: використовується вільний житловий фонд селян, підтримується добробут місцевого населення, туристи споживають продукти, вирощені на екологічно чистих землях, відпочиваючі мають змогу пізнати сільське середовище, його культуру і побут, звичаї і традиції, народні обряди.

За результатами дослідження сформовано наступні висновки.

У першому розділі роботи було досліджено теоретико-методологічні засади розвитку сільського туризму. У результаті було визначено, що

сільський туризм існує і активно розвивається в багатьох країнах Європи та світу. У кожній країні існують свої особливості розвитку даної галузі, складнощі та шляхи їх вирішення, державні програми і законодавча база, кожна з країн пройшла певний шлях у розвитку сільського туризму.

Проте, на сьогодні й досі не виділено одного чіткого визначення поняття «сільський туризм», між фахівцями в сфері туризму тривають дискусії щодо таких понять як сільський туризм, екотуризм, агротуризм, зелений туризм, фермерський туризм, екоагротуризм.

Сільський туризм включає в себе такі складові, як: сільські території, сільське життя, історико-культурна спадщина та можливість реалізації послуг.

Сільські території це багатофункціональне територіальне просторове утворення, що складається з виробничо-господарського комплексу, соціальної і виробничої інфраструктури, людського капіталу, села та власне території як просторового базису. У сучасних умовах відбувається зміна функцій сільських територій, поширюється розуміння того факту, що перспективи розвитку сільського соціуму не потрібно пов'язувати лише із сільськогосподарським виробництвом. Цим пояснюється посилення ролі сільського туризму, який відіграє важливу роль у розвитку сільських територій.

У другому розділі було проаналізовано сучасний стан розвитку сільського туризму і сільських територій Чернігівської області. У результаті досліджено, що розвиток сільського туризму на Чернігівщині має перспективи виходу на міжнародний ринок, завдяки наявності потужного туристично-рекреаційного потенціалу, значної кількості історико-культурних пам'яток, житлового фонду в сільських поселеннях, розташуванню поблизу значних регіональних ринків туристичного попиту.

Сільський туризм позитивно впливає на покращення ситуації в сільських місцевості. Але його розвиток стримується негативними факторами, серед яких: відсутність чіткої і зрозумілої законодавчої бази,

офіційних статистичних даних по кількостях садиб, обсягах та особливостях їх розвитку, складна демографічна ситуація в селах Чернігівщини, необізнаність населення в питаннях організації та ведення діяльності у даному виді туризму тощо.

У третьому розділі роботи було запропоновано шляхи удосконалення туристичного продукту на міжнародному ринку туристичних послуг.

У якості основи для розробки поетапного механізму створено туристичний продукт «Кварцові озера» на голубих озерах Ріпкинського району Чернігівської області, розроблено програму перебування туристів, розраховану на 4 дні в літній період часу, з оптимальною кількістю туристів розрахованою на 8 осіб під час відпочинку, проведено розрахунок вартості туру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алешугіна Н.О. Стан та проблеми розвитку сільського туризму в Чернігівській області / Н.О. Алешугіна // Вісник ДІТБ. - 2013. - №17. - С. 266
2. Антоненко І.Я. Костюха Ю.М. Історико – культурна спадщина Чернігівської області Ефективна економіка / Журнал - № 11. 2017
3. Арбузова Ю.В., Яковенко В.Д. Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. Науковий вісник - 2013. - Вип.3(4). - С.120
4. Биркович В.І. Сільський зелений туризм - пріоритет розвитку туристичної галузі України // науковий вісник: Стратегічні пріоритети. 2010. - № 1(6)
5. Бородіна О.М. Типологізація як інструмент політики розвитку сільських територій / О. М. Бородіна // Наук. вісн. НУБіП України.

- Серія: економіка, аграрний менеджмент, бізнес. – Вип. 3. – 2011. – С. 163
6. Бриль К.Г. Вдосконалення організаційно-економічного механізму управління туристичними центрами в сучасних умовах / Економіка та держава. - 2015. - № 6 - С. 72 – 75
 7. Гаврилко П.П. Колодійчук. А.В., Важинський Ф. А. Сільський зелений туризм як фактор активізації економічної діяльності сільського населення / Науковий вісник Ужгородського університету – 2018. С.- 141
 8. Герасименко В.Г. Нездоймінов С.Г. Аграрний туризм як вид підприємництва : монографія. – Одеса: ПАЛЬМІРА. 2011. – С. 178
 9. Гоцелюк А.Ю. Сільський зелений туризм – пріоритетний напрям диверсифікації економіки сільських територій миколаївської області / Економічні науки // Науковий вісник Хмельницького національного університету. 2014. Т.2. – С.174-177
 10. Дейнега О.В. Почтовюк А.Б. Перспективи сільського зеленого туризму в підвищенні конкурентоздатності країни та регіону. Перспективи розвитку сільського та екологічного туризму в Україні: зб. тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. Березне, 2016. С. 156–158.
 11. Дишловий І.М. Сучасні організаційні рішення регіонального розвитку рекреації та туризму: кластеризація та комплексні програми: монографія/ І.М.Дишловий. – Одеса: ІПРЕД НАН України, 2010. С. 213
 12. Забуранна Л. В. Конкурентостійкість підприємств сільського зеленого туризму: теорія, механізм, формування та управління : монографія / Л. В. Забуранна, А. В. Кулік. – К. : Центр. учбов. літ., 2013. С. 292

13. Кудла Н. Є. Сільський туризм: основи підприємництва та гостинності Н.Є. Кудла – К. навч. посіб. 2017. - С.152
14. Кудла Н. Є. Сільський туризм на тлі сучасних тенденцій розвитку: Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2013. Випуск 43. Ч. 1. С. 216–220
15. Куценко В.І. Розвиток сільського туризму в контексті реалізації моделі «Зелене зростання» / Навч. посібник // Економіка. Управління. Інновації. - 2011. - №2 (6)
16. Кравченко Н. О. Рекреаційне господарство Полісся: сучасний стан та перспективи розвитку/ бібліогр.: МІЛАНІК // Ніжин. 2015. С. 151
17. Мальська М. П. Готельний бізнес: теорія та практика: підручник / М. П. Мальська, І. Г. Пандяк. : Центр учбової літератури. 2010. – С. 472
18. Маховка В.М. Глебова А.О., Черниш І.В., Сільський та зелений туризм / навч. посіб. / Полтава: ПНТУ. 2015.- С. 101
19. Пахтусов Б.І. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку туризму». - Миколаїв: ВП «МФ КНУКІМ», Сучасний стан туризму на Чернігівщині. 2015. – С. 145
20. Пендерецький О.В. Промисловий туризм в Україні: стан, перспективи розвитку / О.В. Пендерецький // Український географічний журнал. – 2010. – №3. – С. 48
21. Поленкова М.В. Наукові підходи до визначення економічного змісту категорії – Сільська територія / Вісник: ЧДТУ м. Чернігів. № 4 (54) 2011. – С. 27
22. Продіус О.І. Проблеми соціально-економічного розвитку сільських поселень та шляхи їх вирішення / О. І. Продіус // Економічний вісник Донбасу. - 2009. - №4 (18)

23. Рутинський М. Й. Зінко Ю.В. Сільський туризм: Навч. посібник [Текст] / М.Й. Рутинський, Ю.В. Зінко. – К.: Знання. 2009. – С. 271
24. Самсонова В. В. Особливості сертифікації послуг у сфері сільського зеленого туризму / В. В. Самсонова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. - 2015. - Вип. 211(1). - С. 151-157
25. Сардак С. Глобальні інновації в туризмі / С. Сардак, В. Джинджоян, А. Самойленко // Інноваційний маркетинг. навч. посіб. Інновацій. Дніпропетровськ 2010. - С. 45
26. Сіряченко Н.Ю. Правове регулювання зайнятості в умовах ринкової економіки : автореф. канд. юрид. наук, спец.: 12.00.05 - трудове право; право соціального забезпечення / Сіряченко Н. Ю. – Луганськ : Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля. 2010. – С.19
27. Стегней М.І. Проблеми зайнятості населення сільських територій в умовах економічної нестабільності / М.І. Стегней // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2011. - №4. - Т.3. - С.138-141.
28. Тищук І.В. Особливості розвитку зеленого туризму в розвинених країнах світу / Стаття - Випуск 9. Миколаївський нац.унів. імені В.О. Сухомлинського. 2016. - С. 3
29. Шимечко Г. І. Ефективність агротуристичної діяльності у сільській місцевості України / Г.І. Шимечко // Матеріали наук.-практ. конф. молодих вчених, аспірантів та докторантів. – Біла Церква, 2011. – С.117
30. Головне управління статистики у Чернігівській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.chernigivstat.gov.ua/statdani/>

31. Державна служба статистики [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
32. Еко – садиба «На Селі у дідуся» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ecousadba.in.ua/portfolio/dvor-ekousad-by-na-derevne-u-dedushki/>
33. Еко – комплекс «Голубі озера» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ozera.cn.ua>
34. Європейська федерація сільського зеленого туризму EuroGites: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.eurogites.org>
35. Європейський досвід організації сільського зеленого туризму. Все про туризм – туристична бібліотека 2018. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:: http://tourlib.net/statti_ukr/siltur2.htm
36. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/zakon/pro_licenz.htm
37. Закон України «Про особисте селянське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/zakon/pro_selgosp.htm
38. Закон України «Про туризм» [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://tourlib.net/zakon/pro_turyzm.htm
39. Перевознікова О. В. Формулювання кластерів в області конкурентної конкуренції і економіки / О. В. Перевознікова // Економічний простір. - 2010. - № 43 [Електронний ресурс].– Режим доступу:http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2010_43/statti/12.pdf

40. Про внесення змін до Закону України "Про туризм" / Закон України від 18.11.2003 № 1282-IV [Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/31075>
41. Розвиток сільського зеленого туризму на Чернігівщині. Соколиний хутір [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://hutir.net/index.php/news/media-about-hutir/>
42. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://archive.nbuv.gov.ua>
43. Сільська територія та сільське поселення [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://stb.sumy.ua/reformuvannya/silska-teritoriya-ta-silske-poselennya.html>
44. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Всеукраїнська громадська неприбуткова організація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.greentour.com.ua>
45. Статистичний збірник «Колективні засоби розміщування в Україні» : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
46. Стратегія соціально-економічного розвитку Чернігівської області на період до 2020 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cg.gov.ua/index.php?id=118434&tp=0>
47. Шляхами Софії Русової [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rusova.at.ua>
48. Sikora J. Agrotourism: entrepreneurship in rural areas / J. Sikora. - Warsaw : С.Н. Beck, 2012
49. The World Trade Organization UNWTO [Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www2.unwto.org>
50. Google forms [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://www.google.com/intl/ru_ua/forms/about/

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра туризму та рекреації

РЕФЕРАТ

ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

«Проектування туристичного продукту Чернігівської області на міжнародному ринку сільського туризму»

Студента 2 курсу, 10 м групи,
освітнього ступеня «магістр»
спеціальності 242 «Туризм»,
спеціалізації «Міжнародний
туристичний бізнес»

підпис студента

**Овчинник Наталя
Миколаївна**

Науковий керівник
к.е.н. доцент кафедри
туризму та рекреацій

підпис керівника

**Жученко Валентина
Григорівна**

Київ 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків, 6 додатків, 7 ілюстрацій, 4 таблиць, списку використаних джерел з 50 од., загальним обсягом 60 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі автор визначає актуальність обраної теми, характеристику ступеня вивченості проблеми, інформаційну базу, об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, практичну значимість результатів дослідження, наукову новизну, апробацію, структуру роботи.

У першому розділі автор досліджує теоретико-методологічні засади розвитку сільського туризму, розкриває сутність сільського туризму та особливості проектування туристичного продукту, наводить приклади закордонного досвіду розвитку сільських територій за допомогою туризму.

У другому розділі автор надає характеристику сучасного стану сільського туризму Чернігівської області, характеризує передумови розвитку та функціонування сільського туризму в Україні, аналізує використання ресурсного потенціалу для розвитку сільського туризму в Чернігівській області та досліджує туристичний продукт Чернігівщини в сегменті сільського туризму.

У третьому розділі автор визначає основні напрямки реалізації туристичного продукту в сегменті сільського туризму на міжнародному туристичному ринку, пропонує шляхи удосконалення туристичного продукту сільського туризму на міжнародному ринку туристичних послуг, розробляє туристичний продукт «Кварцові озера», в межах голубих озер Ріпкинського району Чернігівської області.

ВИСНОВКИ

Просування сільського продукту підвищує фінансову ефективність Чернігівського регіону, розвиває її з різних сторін, а також підвищує

привабливість для туристів як на внутрішньому, так і на міжнародному ринках.

АНОТАЦІЯ

Овчинник Н.М. Проектування туристичного продукту Чернігівської області на міжнародному ринку сільського туризму

Дипломна робота присвячена вивченню проектування та посування сільського продукту на міжнародний ринок туристичних послуг. Досліджено сільський туризм як об'єкт та явище в сучасних наукових розробках, його особливості. Розглянуто та наведено приклади закордонного досвіду сільського туризму їх діяльності на міжнародному ринку. Охарактеризовано передумови розвитку та функціонування сільського туризму в Україні, проаналізовано динаміка розвитку сфери сільського туризму в Україні, виявлено потужний ресурсний потенціал Чернігівської області, осередки сільських садиб в адміністративних районах області та цільову аудиторію. Розроблено SWOT - аналіз доцільності розвитку сільського зеленого туризму на Чернігівщині. Розглянуто шляхи удосконалення сільського продукту на міжнародному ринку туристичних послуг, розроблено туристичний продукт «Кварцові озера», в межах голубих озер Ріпкинського району Чернігівської області. Аналіз ефективності сільського продукту доводить, що він є економічно вигідним, цікавим і привабливим для українських і іноземних туристів. Він має потенціал для набуття популярності серед прикордонних країн усіх вікових груп. Поєднання естетичності та екологічності, історико -культурної спадщини, гарного сервісу та супутніх послуг, таких як екскурсії, пішохідні та вело подорожі, роблять його привабливим продуктом на туристичному ринку України.

Ключові слова : сільський туризм, розвиток, туристичний продукт, садиби, міжнародний ринок

АННОТАЦИЯ

Овчинник Н.М. Проектирование туристского продукта Черниговской области на международном рынке сельского туризма

Дипломная работа посвящена изучению проектирования и продвижки сельского продукта на международный рынок туристических услуг. Исследована сельский туризм как объект и явление в современных научных

разработках, его особенности. Рассмотрены и приведены примеры зарубежного опыта сельского туризма их деятельности на международном рынке. Охарактеризованы предпосылки развития и функционирования сельского туризма в Украине, проанализированы динамика развития сферы сельского туризма в Украине, выявлены мощный ресурсный потенциал Черниговской области, очаги сельских усадеб в административных районах области и целевую аудиторию. Разработан SWOT - анализ целесообразности развития сельского зеленого туризма на Черниговщине. Рассмотрены пути совершенствования сельского продукта на международном рынке туристических услуг, разработан туристический продукт «Кварцевые озера», в рамках голубых озер Репкинского района Черниговской области. Анализ эффективности сельского продукта доказывает, что он является экономически выгодным, интересным и привлекательным для украинских и иностранных туристов. Он имеет потенциал для приобретения популярности среди приграничных стран всех возрастных групп. Сочетание эстетичности и экологичности, историко - культурного наследия, хорошего сервиса и сопутствующих услуг, таких как экскурсии, пешеходные и вело путешествия, делают его привлекательным продуктом на туристическом рынке Украины.

Ключевые слова: сельский туризм, развитие, туристический продукт, усадьбы, международный рынок

SUMMARY

Ovchynnyk N.M. Designing the tourist product of the Chernihiv region on the international rural tourism market

The work is devoted to the study of the projection and movement of the rural product to the international market of tourist services. Rural tourism studied as an object and phenomenon in modern scientific developments, its features. The examples of foreign experience of rural tourism in their activities in the international market are considered and given. The prerequisites for the development and functioning of rural tourism in Ukraine are characterized, The dynamics of rural tourism development in Ukraine is analyzed, the powerful resource potential of the Chernigov region was revealed, hearths of rural estates in administrative districts of the region and the target audience. Designed SWOT - analysis of the feasibility of developing rural green tourism in Chernigov region. Ways of improving the rural product in the international market of tourist services are considered, developed a tourist product «Quartz lakes» within the blue lakes of Ripkynskyi district of Chernigov region. Analysis of the effectiveness of the rural product proves, economically viable, interesting and attractive for Ukrainian and foreign tourists. It has the potential to gain popularity among bordering countries of all age groups. Combination of aesthetics and ecology, historical and cultural heritage, good service and related services, such as excursions, walking and cycling travel make it an attractive product in the tourist market of Ukraine.

Key words: rural tourism, development, travel product, manor, international market

Додаток Б

Сільський (зелений) туризм у 2017 році за регіонами¹

	Кількість садиб, од	Кількість осіб, що перебували у закладах, осіб	Середня місткість садиб, од	Площа садиб, м2	
				Усього	У тому числі житлова
Україна	377	82 570	13,5	94 763,1	45 924,1
Вінницька	1	35	12,0	80,0	48,0
Волинська	2	3 050	15,0	1 052,1	213,1
Дніпропетровська	1	265	9,0	126,4	76,0
Донецька	-	-	-	-	-
Житомирська	-	-	-	-	-
Закарпатська	8	488	9,5	1 815,3	1 297,3
Запорізька	-	-	-	-	-
Івано-Франківська	306	55 096	12,8	59 493,6	36 266,4
Київська	-	-	-	-	-
Кіровоградська	2	1 669	11,5	7 750,0	240,0
Луганська	-	-	-	-	-
Львівська	14	2 797	19,5	4 060,9	2 064,5
Миколаївська	4	881	23,5	5 680,0	1 340,2
Одеська	3	1 672	8,0	216,6	144,2
Полтавська	1	15	7,0	98,0	70,0
Рівненська	-	-	-	-	-
Сумська	-	-	-	-	-

Тернопільська	6	4 088	26,5	1 145,9	773,6
Харківська	-	-	-	-	-
Херсонська	-	-	-	-	-
Хмельницька	6	3 797	23,5	1 486,0	680,0
Черкаська	4	728	7,5	374,0	298,0
Чернівецька	16	6 974	16,2	3 771,3	1 990,9
Чернігівська	3	1 015	13,3	7 613,0	421,9
м.Київ	-	-	-	-	-

Б.2.

	Доходи від наданих послуг (без ПДВ, акцизного податку і аналогічних платежів), тис.грн	Фактичні Витрати на один день перебування, грн	Кількість ночівель, од	Середня тривалість перебування осіб	Коефіцієнт Використання місткості КЗР	Кількість днів роботи
Україна	53 594,4	248,1	213 061	2,6	0,20	89 793
Вінницька	105,0	257,0	183	5,2	0,10	183
Волинська	937,9	286,4	3 710	1,2	0,50	455
Дніпропетровська	131,2	186,9	702	2,6	0,20	365
Донецька	-	-	-	-	-	-
Житомирська	-	-	-	-	-	-
Закарпатська	501,3	371,9	1 423	2,9	0,10	2 275
Запорізька	-	-	-	-	-	-
Івано-Франківська	39 214,9	253,5	153 115	2,8	0,10	74 076
Київська	-	-	-	-	-	-
Кіровоградська	462,8	236,2	1 959	1,2	0,60	299
Луганська	-	-	-	-	-	-
Львівська	4 980,1	215,8	21 342	7,6	0,30	4 017
Миколаївська	1 378,4	399,3	3 452	3,9	0,40	325
Одеська	800,9	239,4	3 341	2,0	1,00	418
Полтавська	3,0	150,0	15	1,0	0,00	365
Рівненська	-	-	-	-	-	-
Сумська	-	-	-	-	-	-
Тернопільська	1 052,2	193,4	4 193	1,0	0,20	1 007
Харківська	-	-	-	-	-	-
Херсонська	-	-	-	-	-	-
Хмельницька	839,4	193,0	4 609	1,2	0,20	1 156

Черкаська	128,5	180,2	1 343	1,8	0,60	433
Чернівецька	2 741,4	229,3	12 022	1,7	0,20	3 798
Чернігівська	317,4	192,1	1 652	1,6	0,20	621
м.Київ	-	-	-	-	-	-

Джерело : за даними Державної служби статистики України

Додаток В

Вимоги до ведення діяльності сільського зеленого туризму

Вид діяльності	Без реєстрації як підприємці	Зареєстровані підприємці
Дозволені види послуг	Послуги з розміщення та харчування туристів	Інші види туристичних послуг (наприклад, супровід туристів)
Участь у місцевих програмах розвитку сільського зеленого туризму	Дозволена	Дозволена
Дотація безробітним на започаткування власної справи у сфері сільського зеленого туризму	Не призначається	Може призначатися за умов складання бізнес-плану
Трудові договори з іншими особами крім членів сім'ї	Підлягають реєстрації органом державної служби зайнятості	Не обмежено
Ліцензування	Не потрібне	Обов'язкове для інших видів послуг, крім розміщення і харчування туристів
Сертифікація	Добровільна	Обов'язкова (до семи номерів для туристів у садибі – добровільна)
Реєстрація договорів	Не потрібна, якщо строк розміщення кожного туриста менше 15 днів	Не потрібна, якщо строк розміщення кожного туриста менше 12 місяців
Сплата податку на додану вартість	Не сплачується на суму послуг з харчуванням туристів до 300 тисяч грн. протягом останніх 12 місяців. Оренда приміщень як така звільнена від ПДВ	Не сплачується на суму послуг з харчування туристів до 300 тисяч грн. протягом останніх 12 місяців

Сплата податку з доходів фізичних осіб	15% від доходів від оренди приміщень (облік витрат не обов'язковий). Доходи від продажу сільгосппродукції та її первинної переробки звільнено від податку з доходів фізичних осіб. Збори в Пенсійний фонд можуть нараховуватися добровільно	15% від доходів за винятком пов'язаних витрат. Обов'язкові збори в Пенсійний фонд нараховуються на суму до 15 мінімальних заробітних плат на місяць
Припинення діяльності	Окремі дії не потрібні	Необхідно знятися з обліку як приватному підприємцю

Джерело: розроблено автором на основі Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»

Додаток Г

Природний рух населення в січні–вересні 2017 року¹

(осіб)

Населений пункт	Кількість живонароджених	Кількість померлих	Природний приріст, скорочення (-)
Чернігівська область	5715	14121	-8406
м. Чернігів	1687	2570	-883
м. Ніжин	392	710	-318
м. Н.Сіверський (міськра)	69	152	-83
м. Прилуки	307	657	-350
Райони			
Бахмацький	221	691	-470
Бобровицький	208	582	-374
Борзнянський	138	565	-427
Варвинський	81	236	-155
Городнянський	168	451	-283
Ічнянський	170	497	-327
Козелецький	241	861	-620
Коропський	92	419	-327
Корюківський	153	388	-235
Куликівський	98	333	-235
Менський	186	565	-379
Ніжинський	126	526	-400
Н.-Сіверський	71	263	-192
Носівський	177	458	-281
Прилуцький	189	596	-407

Ріпкинський	146	522	-376
Семенівський	98	275	-177
Сновський	127	355	-228
Сосницький	115	318	-203
Срібнянський	66	154	-88
Талалаївський	59	178	-119
Чернігівський	330	799	-469

¹ На 1000 народжених живими.

² Джерело: розроблено автором на основі даних органів державної реєстрації актів цивільного стану без урахування розірвань шлюбів, здійснених у судовому порядку.

Додаток Д

Чисельність наявного сільського та міського населення Чернігівської області (2001 – 2019 рр.)

і а а и и с у р н ь о о е е и у а е н н г у н	Чисельність наявного населення			з д н м в е к аї с к г п р п с н с л н я а б р д я
	всього	у тому числі		
		міське	сільське	
2001	1262,1	735,1	527,0	
2002 ¹	1245,3	727,2	518,1	
2003	1225,2	720,6	504,6	
2004	1206,8	714,7	492,1	
2005	1187,7	709,0	478,7	
2006	1168,4	704,3	464,1	
2007	1151,9	700,7	451,2	
2008	1135,9	697,1	438,8	
2009	1121,3	693,7	427,6	
2010	1109,7	692,0	417,7	
2011	1098,2	689,3	408,9	
2012	1088,5	687,4	401,1	
2013	1077,8	684,7	393,1	
2014	1066,8	682,0	384,8	
2015	1055,7	678,8	376,9	
2016	1045,0	675,3	369,7	
2017	1033,4	669,3	364,1	
2018	1020,1	660,7	359,1	
2019	996,9	645,6	351,3	

2001 року.

Додаток Е

Садиби Чернігівської області

Садиба	Адреса	Проживання	Послуги
Садиба сільського туризму «Андріївські озера»	с. Андріївка, Чернігівський р-н	Розміщення 32 осіб (з усіма зручностями) та 14 осіб (без зручностей)	Місця для відпочинку на території садиби; баня на дровах; прокат туристичного та спортивного інвентарю; тир; стоянка для авто; пляж; волейбольний та дитячий майданчик;рибальство; всі необхідні умови для проведення конференцій, семінарів, тренінгів, презентацій, спортивних змагань; навчання ремеслам (гончарство, лозоплетіння, ковальство, ткацтво); домашня українська кухня; при бажанні гостей трансфер
Кінний двір «Седнівський»	с.Седнів Чернігів - ський р-н	10 номерів, які розраховані на 20 спальних місць, навів на 72 посадочних місця, чисті номери-сінники (курені зі зручностями на поверсі)	Українські страви з печі, за бажанням участь у приготуванні страв, катання на конях, прокат велосипедів, екскурсія по Седневу
Комплекс «Дача в Седневі»	с.Седнів Чернігів-ський р-н	2 котеджі «Сонячний» (на 6 осіб) та «Прибережний» (на 8 осіб)	Сауна, обладнана для відпочинку територія, риболовля, прокат човнів, екскурсії по Седневу
Гостьовий	с.Количівка	5 номерів на 10	Сауна, басейн, настільний теніс,

комплекс «Дім мисливця»	Чернігівський р-н	спальних місць	більярд, національна українська кухня
База відпочинку «Богдан»	с.Кладьківка Куликівський р-н	Умови для проживання 20 осіб	Міні-сауна, більярд, прогулянки на катері, дайвінг, кайтінг, водні лижи, риболовля, кінні прогулянки, послуги по оздоровленню
База зеленого туризму «Зачарова на Десна»	с.Ковчин Куликівський р-н	1-2-містні номери та 1-2 кімнатні квартири	Лікувальні масажі, баня, прогулянки верхом на конях, сосновим лісом, збирання грибів та ягід, відпочинок на катамаранах та сплав на плотах, плавання на байдарках, гаражі для авто.
Садиба зеленого туризму «Червона калина»	смт.Куликівка Куликівський р-н	Заклад розміщений у просторому приміщенні, є кімната для сім'ї з дитиною	Сауна, шведська стінка та дошка Євминова

Продовження табл.Е

База сільського зеленого туризму «Деснянські зорі»	с.Ковчин Куликівський р-н		Спортивний та дитячий майданчик, катання на плотах,рибалка, фінська сауна,баня та масаж
Садиба на березі Десни	с. Комань Новгород-Сіверський р-н,	Умови для розміщення 6 осіб	Сад, місце для стоянки авто
Туристичний комплекс «Садиба Софії Русової»	с.Олешня Ріпкинський р-н	П'яти 2-х місних номерах чотирьох 2-кімнатних будинках котеджного типу яких можуть проживати до 4-х чоловік	Прогулянки до Голубих озер, рибальство, теніс, волейбол, футбол, взимку - катання на ковзанах і бігових лижах
Еко-садиба «На селі у ДІДУСЯ»	с.Олешня Ріпкинський р-н		Смачна домашня кухня, навіси, альтанки, мангали, проведення майстер-класів, квестів, тематичні вечори біля багаття, прогулянки лісом, збір грибів, ягід, риболовля, полювання. Взимку - активний відпочинок: лижі, санки, ковзани, катання на конях. Щороку з 19 грудня щорічно працює Майстерня Діда Мороза. Садиба має всі можливості для

			корпоративного відпочинку, проведення банкетів, випускних вечорів, весіль тощо
Еко-садиба «Лісова застава»	хутір Кам'янка Ріпкинський р-н	Розміщення 8 осіб в 4-х кімнатах	Рибалка, полювання, збирання грибів та лікарських трав, катання на лижах та санках, проведення змагань з лазертату, орієнтування по місцевості, баня на дровах (біля річки), трансфер, спортивна площадка, дитячий майданчик, пляж
Міні-готель «Адоніс»	Тростянець Ічнянський р-н	П'ять двомісних номерів (з усіма зручностями).	Харчування (домашня кухня), басейн, сауна, оренда знаряддя для рибалки, прокат велосипедів, лиж та паркуванняавто.Зручне місце розташування дає можливість не тільки відпочивати в дендропарку, а й здійснювати одноденні виїзди до Батурина, Качанівки

Продовження табл. Е

Соколинний хутір	с.Петрушівка Ічнянський р-н	Проживання 20 осіб в українських садибах	Проведення ділових зустрічей чи сімейних свят у старому шинку; сімейний відпочинок; українська кухня з різноманітними вишуканими стравами; козацька кухня; екскурсії на гужовому транспорті визначними історичними та культурними маршрутами; верхова їзда; прогулянки на водних катамаранах та човнах; прогулянки на велосипеді мальовничими шляхами лісостепової зони; захоплююча рибалка; прогулянки на лижах взимку;катання на колесі на льоду; придбання екологічно чистих продуктів харчування
Родинний хутір «Зелена світлиця»	с.Хаєнки Ічнянський р-н	5 двоповерхових будинків – зрубів (дво- та чотиримісні номери) і хату-мазанку, оформлену в українському народному стилі можуть розміститися	Сіновал, прокат велосипедів, човнів, лиж та саней, біноклів, шахи-шашки, риболовля, прогулянки на природі, купання на річці, катання на гужовому транспорті, конях, домашня кухня, мангал, супутникове телебачення,

		40 гостей	автостоянка, вільхова баня (на три полиці від 80 до 130 градусів), банкетна зала (на 50 чоловік) Є можливість організації екскурсійних маршрутів до визначних культурних пам'яток Ічнянського району
Центр відпочинку «Княжий»	с. Колісники, Прилуцький р-н	в 2-х, 3-х та 4-х місних номерах та на сіновалі	Відкритий басейн, дитячий майданчик, міні-зоопарк, сауна, сіновал. Альтанки, літній бар, ресторан з караоке та більярдом
Садиба «Отрохи»	с.Отрохи Козелецький р-н	Зкомфортабельні дерев'яні котеджі: 2 окремо розташовані будиночки та 1 великий дуплекс.	Рибальство, навчання верховій їзді, загартування у лазні, прогулянки до лісу, футбол та бадмінтон

Джерело: розроблено автором на основі даних Департаменту культури і туризму, національностей та релігій Чернігівської обласної державної адміністрації